

МОВОЮ ДОКУМЕНТІВ

УДК 94 (477)

*о. Юрій Мицик,
Інна Тарасенко*

З НОВИХ ДОКУМЕНТІВ ДО ІСТОРІЇ СІВЕРЩИНИ (XVII-XVIII ст.) (частина 10)

У публікації представлені документи І. Новицького та інших старшин.

Ключові слова: *універсал, лист, гетьман, монастир.*

Тут ми продовжуємо уводити до наукового обігу документацію, яка стосується Сіверщини (про наші пошуки в архівосховищах і необхідність публікації документів з історії Сіверщини вже говорилось у попередніх частинах даної статті).

Усього в цій частині статті наводяться тексти 51 документа, в т. ч. 5 у вигляді регестів (№№ 3, 5, 6, 14, 15). Тут явно переважають документи XVII ст. Це пояснюється тим, що ми намагалися увести до наукового обігу давніші документи, яких збереглося менше і які важче читати. Вони зберігаються переважно в Інституті рукописів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського) (далі – ІР НБУВ). Тільки 5 документів були виявлені в інших архівосховищах: три (№№ 35, 37, 42) – в Центральному державному історичному архіві України у Києві (далі – ЦДАУК), два (№№ 14-15) – у відділі рукописів (далі – ВР) бібліотеки Ягелонського університету в Кракові (далі – БЯ).

Серед документів цієї частини нашої статті необхідно знову виділити ті, котрі доповнюють «Український Дипломатарій XVI-XVIII ст.» і «Український Православний Дипломатарій XVI-XVIII ст.», тобто документи гетьманів та іншої старшини. Тут представлені документи гетьманів Якіма Сомка (наказний) (1), Івана Скоропадського (2), генеральної старшини (1), генеральних суддів Михайла Вуяхевича і Василя Кочубея (2), генерального хорунжого Якіма Горленка (1), полковників: колективний лівобічних полковників (1), ніжинських Василя Золотаренко (1) та Івана Обидовського (1), прилуцького Гната Галагана (1), чернігівського Оникія Силича (1); сотників: коропського (2), новомлинського (1), стародубського осавула Семена Березовського (1), царського воеводи у Ніжині Семена Шаховського (1). Один універсал написаний королем Речі Посполитої Яном Казимиром. З документів церковних ієрархів представлені листи ігумена Свято-Микільського Рихлівського монастиря Луки Григоровича (4). Адресатами листів виступають не менш значні люди: гетьман Данило Апостол (2), цар Олексій (1), охочекомонний полковник Ілля Новицький (6), ніжинський полковник Василь Золотаренко (1), охочекомонні полковники (1), чернігівський архієпископ Лазар Баранович (1), ніжинський протопоп Мефодій Филимонович (призначений у Москві як «єпископ»), князь Василь Волконський (4), канцлер Г. І. Головкін та ін.

Відкриває дану публікацію випис з книг остерського замку 1629 р., котрий містить у собі купчу остерського боярина Івана Богуша літківських земель Петрові Тростяненку, також остерському боярину. Названі імена свідків – інших остерських бояр, остерського старости (Олександр Войський). Далі йде велика група документів,

© о. Мицик Юрій Андрійович – доктор історичних наук (м. Київ);

© Тарасенко Інна Юріївна – кандидат історичних наук (м. Київ).

яка знаходиться у фондах «Сибірського приказу» та «Польських справ» Російського державного архіву давніх актів (далі – РДАДА). У 1927–1929 рр. Михайло Грушевський направив у Москву невелику групу істориків: В.С. Єфимовський (між іншим уродженець с. Берестовець Борзнянського р-ну), Д.О.Кравцов, В.Д. Юркевич та ін., яка проводила архівні пошуки («кверенди») і копіювала чи робили реєстри з найважливіших і досі невідомих документів з історії України XVII-XVIII ст. Цікаво, що багато таких документів вони виявили у фонді «Сибірського приказу», які помилково були до нього включені і тому були поза зоною пошуків дослідників. Ці матеріали зберігаються нині у ІР НБУВ і частину з них ми уводимо в науковий обіг, продовжуючи справу учнів і співробітників Грушевського. Тут ми друкуємо документи 1662 р., які переважно стосуються Козелецької ради, на котрій переяславського полковника Якіма Сомка було проголошено наказним гетьманом, насамперед про її підготовку (3-7). У цьому головна цінність цих документів. Крім того, в них містяться дані щодо лівобічних полковників (4,12), наводяться незвісні імена (військовий суддя Тимофій Гуляницький), уточнюється час їхньої каденції, як от миргородського полковника Павла Царенка (Апостола), котрий був на цій посаді не пізніше квітня 1662 р., а досі фіксували його у такій якості у грудні того ж року (4). Можливо, під піщанським полковником (!) Костянтином, згадуваним у червні 1662 р., слід мати на увазі піщанського сотника Костя Федоровича доби Національно-визвольної війни 1648–1658 рр. (згадується під 1649 р.) (2). У відписці воеводи С. Шаховського (10) є цікаві дані про українського літописця Романа Ракушку-Романовського, котрий у цей час діяв як сотник, повертався з Москви через Глухів і повідомляв вісті про військові дії на Правобережжі, отримані від якогось глухівського козака. Тут згадується правобережний полковник Макуха (бій під Прилукою). Цей Макуха пізніше буде білоцерківським полковником у гетьмана Ханенка (1672–1674). Про Ракушку-Романовського – посла В. Золотаренка до царя Олексія йдеться й у документі № 11.

Наступні 3 документи (13-14) стосуються походу військ Речі Посполитої 1663-1664 рр. на Лівобережну Україну. Першим з них є універсал короля Яна-Казимира 1663 р., яким він звільняв від податків, чиншів тощо остерську шляхту. Тут явно відчувається намагання короля повернути на свій бік шляхту лівобічної Гетьманщини. З Остра ж був написаний і лист шляхтича Белінського (14), у котрому розкривалися наміри коронного війська йти походом на Батурин. Лист № 15 був писаний з табору під Коропом і у ньому змальовувалася ситуація на початку 1664 р. (події в Борзні, Коропі, Нових Млинах, Ромнах, Салтиковій Дівиці, Сосниці, Батурині). Цікаво, що сам король обмежився тим, що спалив передмістя останнього, а штурм доручив Яну Собеському, майбутньому королю, та наказному гетьману Івану Богуну.

У зібраннях ІР НБУВ ми звернули увагу на рукопис XIX ст., який містив копії судової книги Борзни 60-х рр. XVII ст. Частину з цих документів ми наводимо нижче (№ 16). В них проливається світло на повсякденне життя міста і згадуються й інші населені пункти (Вороніж, Шаповалівка тощо). До цих документів тематично прилягають купчі з окремих справ пізнішого часу (всього 9: №№ 23, 24, 36, 45, 46, 48-51). У першій з них йдеться про продаж млина на р. Борзенці наміснику Борзнянської протопопії, священику Свято-Троїцького храму, Василю Величковському, у другому (24) – про крадіжку бджіл у жителя с. Кунашівки (суч. Ніжинського р-ну). Тут згадується й Адамівка. На жаль, не можна точно сказати про яку Адамівку йдеться: чи ту, яка в Борзнянському р-ні (це більш вірогідно), чи в суч. Носівському р-ні. У купчій 1703 р. йшлося про продаж млина попадею – удовою о. Симеона, священика Свято-Микільського храму в Красному Колядині (суч. Талалаївського р-ну). Ще шість купчих (№ 45, 46, 48-51) були створені в середині–останній третині XVIII ст. У перших двох йшлося про продаж землі козаками Борзнянської сотні Лазарем Трубою та Василем Селезнем мешканцю Борзни Івану Круглику. У наступних двох йшлося про продаж землі козаком тієї ж сотні Омеляном Шевернею козакам Прокопу Тоцькому та Матію Шурмелю. Нарешті останні дві купчі стосуються продажу двору міщанином Новгород-Сіверського Юрієм «Конах Карпаєвим» раднику казенної палати Сергію Дергуну. Вони цікаві й тим, що проливають світло на топоніміку й склад урядовців

Новгорода-Сіверського. Борзнянщини стосується й «доношение» 1765 р. козаків Бахмацької сотні в Малоросійську колегію (47), в якому вони просили про видання указу, котрий би ствердив їхнє право власності на гаї та сіножаті. Це було викликано свавіллям обмачевського старости Купчинського в часи гетьманату Скоропадського: староста рубав козацькі гаї і косив сіно на козацьких луках. Гетьман вжив заходів, але після його смерті новий староста продовжив свавілля, а звернення козаків до Малоросійської колегії залишалися без наслідків.

У листі генеральної старшини (Петро Забіла, Іван Самойлович, Іван Домонтович, Карпо Мокрієвич) до Лазаря Барановича 1672 р. викладаються причини скинення з гетьманства Дем'яна Многогрішного (17). Наступні понад 10 листів походять з архіву охочокомонного полковника Іллі Новицького. Автором чотирьох із них (1680-1681 рр., №№ 18-21) був ігумен Свято-Микільського Рихлівського монастиря Лука Григорович. Свого часу два десятки його листів були надруковані нами в «Сіверянському літописі» (далі – СЛ) (3), але ці чотири документи не були в їхньому числі. Вони містять поздоровлення з релігійними святами, подяки за прислання подарунків і взаємні подарунки, наприклад, осетра, якого ченці спіймали в Сеймі (?!), нагадування про виконання обіцянок дати срібло на лампу чи кадильницю, коня, жита та ін.; згадки про зустрічі з Новицьким у Батурині, про поїздку ігумена Луки в Чернігів тощо. Дещо окремо стоїть судовий декрет 1686 р. генерального судді Михайла Вуяхевича (№ 23), де йдеться про села Гирявку й Карабутове на території суч. Сумщини.

Продовжуючи розгляд цієї досить великої групи документів з архіву Новицького, вкажемо насамперед на лист до нього (25) Івана Скоропадського (ще як писаря Чернігівського полку). Тут ідеться про їхню розмову в Батурині, внаслідок якої Новицький замовив позолочений келих церкві в Рудні для відомої чудотворної ікони Богородиці (про неї писали С. Величко, Д. Туптало). Руднянський священник між тим переїхав до Києва і взяв з собою ікону. Через це Скоропадський затримав келих у себе, доки в Батурин не приїде Новицький і вирішить чи в Київ його передати, чи деінде, а тим часом позолоту келиха завершать у Чернігові. Лист № 26 був писаний 1696 р. сином Новицького – Григорієм, вихованцем КМА, мазепинцем, відомим у майбутньому просвітителем сибірських народів. Лист написаний надзвичайно красивим почерком і містить вибачення за недостатню кореспонденцію.

Слід також виокремити ті документи, що стосуються маєтності Новицького – с. Нехаївки (суч. Коропського р-ну). Власне публікацію нехаївської частини кореспонденції ми вже почали в попередній частині документів щодо Сіверщини. Тут же продовжуємо публікацію листів стосовно Нехаївки і відзначаємо чотири листи старост села (Яська Остаповича та Лук'яна Василевича) до Новицького (27, 29-31). У них ідеться переважно про господарські справи (заготівля дерева для млинів, сіна, жнива жита й вівса, виробництво вапна, торгівля тютюном та горілкою, надіслання презентів, як от діжки огірків, тощо). Згадуються Понорниця (суч. Коропського р-ну), де робили неводи, Тиниця (село в суч. Бахмацькому р-ні), в степу біля якої нехаївці косили сіно. Старости пробували обернути козаків у підданих селян, навіть всупереч волі гетьмана Мазепи, що викликало гострий протест новомлинського сотника Григорія Самойловича, який погрожував у відповідь арештувати в місті нехаївських селян. З архіву Новицького походять і два листи коропівського сотника Тихона Довгала (32, 33). Тут теж мова йде про самоуправство старости (цього разу начебто Неходовського) та про господарські справи (пивоваріння).

Наступний документ (34) містить рішення гетьманської комісії на чолі з генеральним суддею Василем Кочубеєм щодо спірних земель між жителями Олишівки (село суч. Чернігівського р-ну) на чолі з сотником (Левком Шрамченком) та Іваном Биховцем, який поставив нові копці (межові знаки). У відповідь на скаргу олишівців Мазепа послав Дмитра Чечеля (відомого пізніше полковника), котрий і встановив неправоту Биховця. Оскільки останній стояв на своєму і втягнув у конфлікт жителів сіл Грабівки, Жуківки, Смолянки (села суч. Куликівського р-ну), Топчіївки (село суч. Чернігівського р-ну), викликав скарги ніжинського протопопа Павла Пучковського, нова комісія поставила крапку на цьому конфлікті, вирішивши конфлікт на

користь олишівців. Універсалом (35) ніжинського полковника Івана Обидовського стверджувалися попередні йому надання, в першу чергу гетьмана Мазепи (4). Цієї ж обителі стосується документ № 44 – свідчення омбиського боярина Сави Грушевського (1745 р.). Тут містяться досить точні й де в чому оригінальні дані про історію монастиря, джерелом яких були свідчення старожилів. Але ця довідка була складена з метою обернення козаків у селян, про що свідчить доданий список жителів Омбиша, які називали себе козаками, але такими нібито не були. Універсалом 1709 р. гетьмана Скоропадського (37) новомлинському жіночому монастиреві підтверджувалися права на володіння Атюшею, Пальчиками, Кербутівкою (села відповідно суч. Коропського, Бахмацького та Борзнянського р-нів), які, до речі, стверджував ще за монастирем Іван Мазепа (5).

Дуже цікавим є лист 1714 р. священика Данила Дворецького до канцлера Російської імперії Г. І. Головкина (39). Тут містяться автобіографічні дані, зокрема про батька автора, який був священиком в селі Куликівці та будівничим тамтешньої церкви свв. архістратигів Михайла й Гавриїла, про взяття Салтикової Дівиці військами Речі Посполитої у 1664 р., запусіння Куликівки. Є важливі свідчення про хворобу київського митрополита Варлаама Ясинського («очи его изнемогости»). Цей документ друкується за копією другої половини XIX ст., а оригінал знаходиться в РДАДА у Москві (6). Інший лист 1723 р. був створений Семеном Березовським, осавулом Стародубського полку, і містив дані про значкового товариша Стефана Косовича (№ 40). Стародубщини стосується і документ № 38 – свідчення міщан м. Почепи щодо належності ряду сіл Почепщини. Далі йдуть два листи, адресовані гетьманові Апостолу. У першому (41) прилуцький полковник Гнат Галаган доводив до відома вбивство Сидора Швеця – селянина с. Дмитрівки (суч. Бахмацького р-ну) Красноколядинської сотні гусаром Христо Неделковим, очевидно, болгариним. У іншому листі (42), який не датується точно, генеральний хорунжий Яким Горленко просив підтвердити надання йому с. Заїзд у Прилуцькому полку (село суч. Прилуцького р-ну). Теж недатованим точно є документ № 43 – наказ ніжинського полкового комісара шаповалівському сотенному отаману Семену Надточію щодо поставок овець.

Насамкінець зазначимо, що підписи-автографи в документах підкреслені нами, а слова, які не вдалося прочитати – знаком (...)*. Квадратними дужками позначені пропуски в тексті через якісь дефекти (обірвана частина тексту тощо) або відновлені по смислу слова.

Сподіваємось, ці джерела будуть цікавими і краєзнавцям, оскільки проливають додаткове світло на історію населених пунктів Сіверщини, на біографії її важливих діячів, на соціально-економічну, церковну і культурну історію краю.

Джерела та література:

- 1) Кривошея В.В. Українська козацька старшина.–К., 1997.– С.40.
- 2) Гаєцький.–Т.1.–С.343.
- 3) о. Юрій Мицик. З документації Свято-Микільського Рихлівського монастиря XVII ст.//СЛ.–2004.–№ 1.–С.12–24.
- 4) Універсали Івана Мазепи 1687–1709. – К.–Львів, 2006.–Ч.ІІ.–№ 187.
- 5) Там само. – К.– Львів, 2002.–Ч.І.–№ 100; Ч.ІІ.–№ 27.
- 6) Малороссийские дела. – М., 2016. – С. 349.

* * *

№ 1

1629, квітня 15. – Остер. – Випис з книг Остерського замку.

«Wypis z ksiąg zamku ostrzskiego.

Roku od Narodzenia Syna Bożego tysiąc sześćset dwudziestego dziewiątego msca kwietnia piętnastego dnia.

Przedemną Aleksandrem Wojskiem, podstarościm ostrzańskim, stawszy oczewiście Iwan Bohusz, bojarzyn ostrzski, przyznał przedaź swoje własne, iż przedał rozrobek swój własny niwy wszystkie z rzeczkami z sieliszczami starymi dawnymi i ze wszystkimi pożytkami od mała do

вiele, których jednokółwiek sam miał i używał w gruncie Łetkowskim i z otczyną wszystką drzewem bortnym i ze zerczazami (?) wszystkimi mianowicie Petrowi Trostianenky, bojarynowi ostrzkiemu, za pewno sume za trzydzieści kop zł. liczby litewskiej tak jemu samemu, żenie jego, dzieciom jego, jako i krewnym bliskim powinowatym jego na wieczne czasy czego się już sam Bohusz zrzeka wiecznością, w której tej kupie jego niema mu niekt przeszkozy żadnej czynić w tym gruncie wszystkim w tej otcynie w rzeczках, w sieliszczach starych dawnych. A kto by się ważył tego i przeszkode abo trudność jakie jemu miał zadawać, na takiego zakładam winę na jego mości pana starostę ostrzkiego kop trzydzieści zł. liczby litewskiej, a na pana podstarościego ostrzkiego kop dziesięć te wine wszystkie zapłaciwszy, ma mieć prawo o to wolne na urządzie w zamku ostrzkim, z którego tego gruntu kupionego ma ten wysz pomieniony Piotr Trościänenko do zamku ostrzkiego służbe bojarską odprawować i posłuszeństwo oddawać tak właśnie, jako i inni bojary letkowskie. Przy której tej przedaży i tej kupie i tym zeznaniu byli bojary ostrzkie, mianowicie Iwan Słoma Bielik, setnik ostrzski, i drugi Iwan Bielik, Jaško Tetera, Jarmuła Toski (?) i innych ludzi niemało, którzy tego są dobrze wiadomi, o co prosili mie, abym te zeznanie i te kupię dla dalszej pamięci kazał do ksiąg zamkowych ostrzskich zapisać, co jest zapisano. Z których i ten wypis pod pieczęcią moją i z podpisem ręki mojej jest wydan.

Pisan w zamku Ostrzkim roku i dnia wyszmianowanego.

Aleksander Wojski, podstarości ostrzski, ręką swoją».

* * *

Випис з книг остерського замку.

Року від Нароження Сина Божого тисяча шістсот двадцять девятого місяця квітня п'ятнадцятого дня.

Переді мною Олександром Войським, остерським підстаростою, ставши очевисто Іван Богуш, остерський боярин, визнав свій власний продаж, що продав свій власний розробок всієї ниви з річками, з старими давніми селищами і з усіма пожитками від мала до велика, яких тільки сам мав і уживав в Літківському ґрунті і зі всією отчиною, бортним деревом і з усіма речами (?) Петрові Тростяненку, остерському боярину, за певну суму за тридцять коп злотих литовської лічби як йому самому, його дружині, його дітям, так і його близьким родичам, на вічні часи, чого сам Богуш вічно зрікається. В котрій його купівлі ніхто не має йому чинити жодної перешкоди у всьому цьому ґрунті, в цій отчині, в річках, в старих давніх селищах. А хто б наважився на це і мав чинити йому перешкоду або якісь труднощі, на такого покладаю штраф на його мость pana остерського старосту тридцять коп злотих литовської лічби, а на pana остерського підстаросту – десять коп, цей штраф повністю заплативши, буде мати вільне право щодо цього на уряді в остерському замку З цього купленого ґрунту має вищезгаданий Петро Тростяненко нести боярську службу на остерському замку і віддавати послушенство власне так, як і інші літківські бояри. При якому цьому продажу і цій купівлі і цій заяві були остерські бояри, а саме Іван Солома Білик, остерський сотник, і другий Іван Білик, Ясько Тетеря, Ярмола Тоський (?) і немало інших людей, котрі цього добре відомі, і просили мене, щоб цю заяву і цю купівлю для ліпшої пам'яті наказав записати до остерських замкових книг, що і записано. З котрого запису і цей випис під моєю печаткою і з підписом моєї руки є виданий.

Писано в остерським замку року і дня вищезгаданого.

Олександр Войський, остерський староста, своєю рукою».

(НБУВ. – ІР. – Ф. II. – № 27807. – Тогочасна копія. Наприкінці документа намальоване коло, всередині якого написано: «Місто печати» і збоку записано копістом: «На сем місті підпису в подліном прочитат не можно»)

№ 2

1660, грудня __. – Борзна. – Купча.

«Тисеча шістьсот шостогонадесят року мсця декамврия.

Ставши пред нами явне, ясне, доброволне житель села ншого и козак Юско Циганок, презентовал нам врадів по доброволне чтосмо на нужду свою продал поля

пахатного старостою загоровским, Иваном шедши на вряд наш борзенский Иляш Кисиль, оповідал нам, иж за поданям позву [...] уряду борзенского Костю Ивановичу, поповичу оленовскому, и отаману Науму Бурчаку для усправедливеия на вишей назначоний термин на день 22 августа постановилися, которих било заложено виною за нестаням правне коп 8 на его мсть пана полковника. Уряд, видячи таковое огурство в их непослушенстві, якоби розуміючи за бунти не жіючие под претекством уряду нашего, веліл для памяти записать на жадана оного Иляша и права святому на послушних (*очевидно має бути: «неслушних».* – Ю.М., І.Т.). Що есть и записано августа 24 дня.

Оповідми нам любовное поеднання Кость попович из Иляшем Киселем, иж из собою взявши міркованя в их заводе побою Кость попович принял противко Иляша Киселя прощение, а толко Иляшу міл вернуть Костю пулталяра косм[...] аж остатнего накладу міет доходить на судях права нескутечного у вимислах [...], чинячи кгвалт праву святому тиранско мордерованому в накладах, якої в напитках [...] вдвое [...] уряду, а в другое самоволне и то есмо вислухавши, по третее веліл записать, що есть и записано на жаданя их.

(НБУВ. – ІР. – Ф. II – № 22918. – Тогочасна копія XIX ст.)

№ 3

1662, квітня 3 (березня 24).– Москва.– «Расспросные речи» капітана Олексія Невського, що привіз з Лівобічної Гетьманщини лист наказного гетьмана Якимом Сомка до царя (регест).

Число московського війська в Києві (3 511 чол.), гармати і хліба. Я виїхав з Києва 6/III, напад татар на Кобижчу. Правобережні козаки зайняли дороги до Києва; в Києві «скудость большая», цинга, мало хліба, солі, коней залишилося усього з 100. В Ніжині 9/III Невський бачився з попом «белгородського полку» Иваном Курбатовим, якого Ромодановський прислав з Лубен у Ніжин до Золотаренка – кликати його в похід на татар».

(НБУВ. – ІР. – Ф. XIV. – № 163. – Арк. 15. – Регест 20-х рр. XX ст. з московського оригіналу, який знаходиться в РДАДА (ф. «Сибірський приказ», 612. – Арк. 74)

№ 4

1662, квітня 23 (13).– Початок листа лівобічних полковників до В.Волконського.

«Божиею милостию (*царський титул*) Василий Никифорович Золотаренко – ніжинский и всея Сіверы, Иоаникий Силич – черниговский, Лазарь Горличенко – прилуцкий, Андрій Пирский – лубенский, Павел Царенко- миргородский, Василей Шабан – зінковский Войска е.ц. пр. в-ва Запорожского полковники, вкупе со всем товариством, на съезде в Козельцу в ділах е. ц. пр. в-ва на то время будущим, – в. г. нашого, е. ц. пр. в-ва, стольнику и воеводе князю Василью Богдановичю Волконскому, приятелю нашему много здравственных літ и счастливого пребывания, наипаче же душевного спасения от Всесильного Бога усердно желаем. С листов Тимофія Гуляничного, судьи войскового, с Переясловля (дали[...]).»

(НБУВ. – ІР. – Ф. XIV. – № 163. – Арк. – Копія 20-х рр. XX ст. з московської копії, яка знаходиться в РДАДА (ф. «Сибірський приказ», 612. – Арк. 79)

№ 5

1662, квітня 23 (13).– Перша відписка М. Батюшкова В. Волконському (регест).

Полковники в Козельці кажуть: «епискупи пишет к гетману Якимом Самку: негарздо де ты, гетмане, чиниш, что ему, в.г. служиш ты изменою; да тот же наказный гетман пишет к нам в Козелец ис Переясловля, что приехали де в Переясловль из Запорожья от полковника Брюховецкого казаки. И с теми де казаками в Переясловле учинилась у государевых ратных людей ссора великая».

(НБУВ. – ІР. – Ф. XIV. – № 163. – Арк 49-50. – Копія 20-х рр. XX ст. з московської копії, яка знаходиться в РДАДА (ф. «Сибірський приказ», 612. – Арк. 78)

№ 6

1662, квітня 24 (14). – Регест відписки Микифора Батюшкова до князя Василя Волконського.

Згідно з твоїм наказом я стою по сьогоднішній день в Козельці разом з наказним гетьманом Якимом Сомком. Приїхали й чернігівський, ніжинський, полтавський, миргородський, прилуцький та інші полковники й сотники. Вони чекають з Києва єпископа Мефодія.

(НБУВ. – IP. – Ф. XIV. – № 163. – Арк 48-49. – Копія 20-х рр. XX ст. з оригіналу, який знаходиться в РДАДА (ф. «Сибірський приказ», 1662. – Стовбець 612. – Арк. 78)

№ 7

1662, квітня 24 (14). – Початок відписки Микифора Батюшкова князю Василю Волконському.

«Господину князю Василью Богдановичю Микифор Батюшков челом бьет: приказал ты, господине, мне быть с наказным гетманом с Якимом Самком; и гетман Яким Самко и я, господине, ныне апреля по 14 д. стоим в Козельце. А черниговской, и нежинской, полтавской, и миргородской, и прилуцкой и иных многих городов полковники и сотники съехались, и стоят в Козельце ж, дожидаятца они ис Києва отца епискупа. Ведомо тебе[...].»

(НБУВ. – IP. – Ф. XIV. – № 163. – Арк 49-50. – Копія 20-х рр. XX ст. з московської копії, яка знаходиться в РДАДА (ф. «Сибірський приказ», 612. – Арк. 83)

№ 8

1662, травня 1 (квітня 21). – Козелець. – Лист Якіма Сомка, наказного гетьмана, до ніжинського полковника Василя Золотаренка.

«Мні многомилостивый пане полковнику ніжинский, а мой милый приятелю!

При тебе некакие сказываютьца запорозцами, в Нежыне живучы, послов наших, от е. ц. в-ва к нам едучых, добре потщывали, горько поминаючи там и меня, который и много о невинном напрасно говорят, что смирен, не знает де гетьманства и гетмана нужно. Прошу одноконно конем пришли в. мость его или и их ско[лько?] есть ко мні присылай на учту, не мыслячи на себя сорома; как перед тобою говорили, тож и здесь не замай говорят перед нами; полно того терпети от біздельников. Ті посланцы мои от е. ц. в-ва с милостивым словом приехали, извещаю тебе, а до войска о скорой поход желаю. Господу Богу тебя отдаю.

Писан в Козельцы в 21 д., апріля 1662. Ияким Сомко, гетман Войска е. ц. в-ва Запорозского».

(НБУВ. – IP. – Ф. XIV. – № 163. – Арк 48. – Копія 20-х рр. XX ст. з оригіналу, який знаходиться в РДАДА (ф. «Сибірський приказ», № 612. – Арк. 90)

№ 9

1662, травня 15 (5). – Лист чернігівського полковника Оникія Силича до ніжинського протопопа Максима Филимоновича («єпископа» Мефодія).

«Перевод з белорусково писма.

Черниговский полковник Аникей Силич пишет преосвященному епископу, что посылал он посланника своево в Старый Быхов для проведыванья о неприятелех польского войска и воевода быховский ко мне ничего не отписал, потому что нельзя было писать, чтоб того писма ляхи не отняли. А войска под Быховым ляцкого нигде нет, оприче что от Мурашка в Быхове. И то послышав, наше войско страшитца: будет де сила наша не возьмет, то станеш де уступать из Гомеля. А гомляне тож хотят врознь розбежатца. Чтоб твоя святыня изволили писать к полковнику нежинскому, чтоб с полком своим к нам поспешилса и с ыными полки, за што впрямь от е.ц. в-ва похвалу одержит, как нам Бог то доброе под Гомелем учинит, а ныне тому добрая пора есть. Да и о том воевода быховский изустно ко мне приказал, что де Быхове большой голод, да и ратные люди врознь з голоду бредут. Как бог поможет Гомель очистит, то

б вольный проезд в Быхов был нашим казакам. А о походе тож своим извещаю, что дня завтрашнего даст Бог дождавшись, поеду до войска. Об чем вашей пастырской милости обо всем известивши, о благословении бью челом.

Писан в Чернигове мая в 5 д. 1662 г.

Разсмотрением пана Сомка на вашу пастырскую милость пускаю, что за твоими молитвами пастырскими что доброе господь Бог пошлет. А о мне ваша милость будь того надежен, что готов тотчас за е.ц в-во умерети, как бы не мыслил чего доброго, а сие дело и не делал бы того. А до его милости пана полковника заступаю будь, чтоб и стародубскому полку велел к Гомелю ити и всем сотником с сотнями, чтоб мы иміли как нынешняго 5 числа потом[...].

(НБУВ. – IP. – Ф. II. № 15576. Арк. 50-51. – Копія 20-х рр. XX ст. з перекладу XVII ст. в справі № 612 (арк. 138) ф. Сибірського приказу РДАДА)

№ 10

1662, травня 15 (5). – Відписка ніжинського воєводи С. Шаховського в Тайний приказ.

«Мая в 15 д. приехав с Москвы в Нежин Нежинского полку сотник Роман Ракушка, сказывал мне, холопу моему, едучи он, сотник, с Москвы, в черкасском городе в Глухове ему, сотнику Роману Ракушке, сказывал глуховский козак, а как его зовут, того он не ведает, при глуховском сотнику при Филипе Уманцу: в прошлом государь во 168 году как изменил тебе в. г. и отъехал к ляхам из обозу, от боярина и воеводы от Василья Борисовича Шереметева изменник и клятвопреступник Тимошка Цыцура, – был де он в Польше, а в нынешнем во 170 году изменник Тимошка Цыцура ис Польши с ляхами прислан в Фастов, При нем козаку и в Фастове де его поили и кормили; а из Фастова он, изменник Цыцура с ляхи подвинулся в украинные города к Днепру, а из-за Днепра он, Цыцура, пришел в Переясловль один. И тот изменник Цыцура и его распросные речи посланы к тебе в.г. к Москве. Да в прошлом, государь, во 169 году зимою прислан был из-за Днепра от Юраски Хмельницкого полковник Макуха с ляхи и с татары и с пехотою з заднепрскими козаки на сю сторону Днепра под Прилуку, чтоб ему город Прилуку засесть, а под твоею б в. г. высокою рукою тот город не был. А в то, государь, число в Прилуке был полковник Терещенко да кропивенский полковник; и посылали до изменника Юраска Хмельницкого для ляхов и татар и заднепрских козаков они, полковники, Терещенко да кропивенский, чтоб было чем тот город Прилуку здать изменнику Юраску Хмельницкому. И в то, государь, число прилуцкой городской отаман Лазарь Горлеченко с казаки и з мещаны, помня свое прежнее обещание и служа тебе, в. г. верно и не хотя потдатца под изменичью и бусурманскую руку, присылали козаков своих до неженского полковника до Василья Золотаренка для государь того, чтоб к ним в Прилуку на помочь из Нежина прислать твоих в.г. ратных людей и козаков, или сам бы шол (?), чтоб не пустить в город Прилуку неприятелей ляхов и татар и изменников черкас. И полковник Василей Золотаренко с твоими в. г. ратными людьми стольника и воеводы Иванова полку Лихорева и с козаки своими в Прилуку ходил и с изменниками с Макухою полковником и с ляхи и с татары и с изменники черкасы под Прилукою бой у него был, и ляхов и татар и изменников черкас многих побил, а иные з бою побежали за Днепр; а которые в Прилуках были изменники, и тех изменников полковник Василей Золотаренко в Прилуке побрал, и оковав изменника кропивенского полковника, послал к тебе в. г. к Москве; а Терещенка выпустил на свободу за крестным целованьем, чтоб ему впредь тебе в. г. не изменить, служить верно; а на их место в Прилуке поставил полковником городского отамана Лазаря Горлеченка. А в нынешнем, государь, во 170-м году, как приходили войною на сю сторону Днепра под твои в. г. украинные, черкасские и московские города воинские люди, крымской хан с татары и изменник Юраска Хмельницкой с черкасы и с ляхи, и в то, государь, число изменник Юраска Хмельницкой с черкасы и с ляхи и с татары приходил сам и всякими изменичьи прелестными листы прилуцкого полковника Лазаря Горлеченка обсылал, чтоб он, Лазарь, прельстился на его изменичьи прелестные листы, тебе в.г. изменил и город бы Прилуку здал. Полковник Лазарь Горлеченко,

служба тебе, в.г., верно, на его изменничьи прелести не прельстился. Дав нынешнем же, государь, во 170 году апреля в 10 д. как была рада в Козельце у наказного гетмана у Якима Сомка с полковники и с козаки, которые ему, гетману, дружили и приятны для, государь, того, чтоб его обобрали сего боку Днепра надо всеми черкасскими полки на гетманство. И в то, государь, число на той раде Лазарь Горлеченко, служба тебе, в.г., верно и радеючи обо всяких твоих в.г. делах, ему, Якиму Сомку, передо всеми полковники, которые были на той раде, говорил, чтоб без твоего в.г. указу Якими Сомка на гетманство не выбирали, ожидали б от тебя, в. г., указу посланцов тех, которые посланы с рады к тебе, в. г., к Москве ис Киева от Мефодия епископа обо всяких твоих, в.г., делах – нежинский протопоп Семион да сотники: Григорей Горькуша да Роман Ракушка. И наказной гетман Яким Сомко ронясь за то, что он, Лазарь Горлеченко, служит тебе, в. г., верно и за те слова бив его, Лазаря Горлеченка, с полковництва скинул, а на его место поставил в Прилуках полковника прежнего, изменника Терещенка. Да майя государь в 11 д. сказывал мне, холопу твоему, Мефодий епискуп, что с черкасских городов: з Гадича, з Зинкова, з Груни да з четвертого города, а как он слывет, того не упомнит, твоих в.г. воевод и ратных людей черкасы с городов выгнали. Да он же Мефодий епискуп мне, холопу твоему, сказывал, что идут с полки к Белой Церкви ляхи Родивилова войска да полк драгунова, да полк Балабанов; а изменник Юраска Хмельницкий хочет стать на Троицын день на урочище Росаве с козаки и с ляхи и с тотары вместе».

(НБУВ. – IP. – Ф. XIV. – № 163. – Арк. 55–56. – Копія 20–х pp. XX ст. з оригіналу, який знаходиться в РДАДА (ф. «Сибірський приказ», № 612. – Арк. 133–135)

№ 11

1662, червня 6 (травня 27). – Ніжин. – Лист ніжинського полковника Василя Золотаренка до царя Олексія.

«170 г. июня від 10 д. к в. г. (*титул*) писал ніжинской полковник Василей Золотаренко с сотником стрелецким с Федором Порошиным.

После в. г-ря имянованая и большие титлы написано:

Василей Никифорович Золотаренко, полковник Войска в.пр.ц.в-ва Запорожского ніжинский, вкупі со всім товариством, в полку Ніжинском будучим, яко вірные и во вікі неотступные подданные, ниско до лица земли ниц перед пресвітлым государским в. ц. пр. в-ва маестатом упадаючи, челом бьем. Любо то мы, вірные в. ц. пр. в-ва подданные, ласкою и милосердною в. ц. пр. в-ва милостию истинно обнадужены зостаем, что вы в.г., в.ц. пр. в-во, в своей ц. пр. в-ва грамоте через посланцов наших Григория Горькушу и Романа Ракушку с товарищи присланої, по нашому смиренному челобитью своих ц.пр. в-ва бояр на избрание гетмана со всіми иными в.ц.пр. в-ва ділами прислати назначили. За что ниц перед пресвітлыми в.ц.пр. в-ва стопами упадаючи, челом бьем. Однако видячи мы время нынешнее в любви непостоянное и до порухи всяких в.ц.пр. в-ва діл, усердно сміем ваших в.ц.пр. в-ва маестату ног челобитною и слезною прозьбою нашуею через сее недостойное писаня наше коснутися, чтоб вы, милостивый, християнский государь царь, прислать своих ц.пр. в-ва бояр долготі не подаючи, изволили вскорі тіх своих ц.пр. в-ва бояр в войско прислать, чтоб за скорым поспіхом боярским в Козельце попсованые річи вскоре направити и чтоб тіх речей в разширение немалую болізнъ нужному малоросійскому народу наносячее, не допускати, и за приїздом так ваших ц. пр. в-ва бояр и окольничого и воеводы и намістника белгородцкого, князя Григория Григорьевича Ромодановского, о котором покорне вас, в.г. в.ц. пр. в-во, просим, яко и с Низу послов запорожских, а либо и самого Брюховецкого, гетмана кошевого, расточенныя и разрозненныя мысли в един любве союз службе вашей ц. пр. в-ва, полезный без мотчания собрати и соединити. Естли з чім ті в. ц. в-ва бояре и окольничий не поспешат и в скором времени не приїдут, тогда козельская злоба не токмо умаряти и уменшатися не будет, но что разве большую смутную прибавку и горшее разширение, ваш государский в. ц. в-ва маестат оскорбляющее, а нам всім вірным в. ц. пр. в-ва подданным в неменьшее озлобление приростати чайть. Чтоб тогда то все до совершения своего злого не приходило, под то

временім (на полі притисано: «сами» – примітка копіюста. – Ю.М., І.Т.) в. ц. пр. в-ва богомольцям – преосвященным Мефодием, епископом мстиславским и оршанским, и с князем Семеном Ивановичем Шеховским, воеводою ніжинским, упрости есмо в. ц. пр. в-ва окольничого и воеводу и намісника белгородцкого, князя Григорья Григорьевича Ромодановского, чтоб он в надежду ваше ц. пр. в-ва милосердное к нам милости до тех міст нім (сами) в. ц. пр. в-ва бояря и окольничий по указу ц. в. в-ва на раду к нам придут, для умалення и неращирения внутреннее до приходу боярского смуты, – нам сколько тысяч ратных в. ц. пр. в-ва людей на скором часі на оборону прислат. А как окольничий к нам важных в. ц. пр. в-ва людей пришлет, и вы б, вел. милосердный государь, в. ц. пр. в-во, по нашему слезному нынешнему прошению того в гнів не поставили, по премудрейшим и превьсочайшим государским разумом своих и то діло своей государской вірной службе причитали. Еще смиренно до лица земли упадаючи, слезне просим. Да потом вам, в. г., вашему ц. пр. в-ву, объявляю, что по указу и по повеленю в. ц. пр. в-ва тысячу осмачок ржи собрал и весь борошень и судно готово стоит, только того борошна на Запорожье для небезпечных часов отпустить нельзі; когда смиренно в. ц. пр. в-во свой государский указ ко мне прислат, где будет воля и изволение в. ц. пр. в-ва тот борошень возвратити в город князю Семену Ивановичу Шеховскому на ваших ц. пр. в-ва ратных людей отдати, чем то на иное место в. ц. пр. в-во тот запас возвратити изволите, что на Запорожье отнюдь отослати не мошно. А коль будет беспечный приход на Запорожье, то и в то время по вашему государскому указу хлебнете запасы тотчас собраны и посланы будут. И о том тоже вам в. ц. пр. в-ву ведомо чиню, что видячи я в хлебе скудных и нужных ратных в. ц. пр. в-ва людей, в Нежине на службе вашей государской будучие, по моему верному и давному разумению дал я на расход хлебных запасов две тысячи золотых польских серебряными копейками, покаместа ваш государский указ о вышреченном хлебном запасе будет; о чем с князем Семеном Ивановичем Шеховским расписался. Ту тогда верную мою и всего товариства полку Нежинского к в. г., в. ц. пр. в-ву, возвестивши и повторе слезне о скорой поспех боярских просячи, много здравственных лет вам, в. г., в. ц. пр. в-ву, яко верные и во веки неотступные подданные. А с сею грамотою послан московских стрельцов сотник Федор Мошков.

Дан в Нежине 27 мая 1662 г.

В. ц. пр. в-ву верные подданные Василий Никифорович Золотаренко, полковник Войска в. ц. пр. в-ва Запорожского нежинский, со всем товариством».

(НБУВ. – ІР. – Ф. XIV. – № 163. – Арк. 70-74. – Копія 20-х рр. XX ст. з тогочасної московської копії, яка знаходиться в РДАДА (ф. «Сибірський приказ», № 612)

№ 12

1662, червня 8 (травня 29). – Реєстр полковників Лівобічної Гетьманщини.

«Войска Запорожского полковники, которые в подданстве государя по сей стороні Днепра: киевской Василей Дворецкой, ніжинской Василей Золотаренко, миргородской Павел Царенко, лубенской Иван Парской, стародубской Петр Рославец, прилуцкой Лазарь Горлеченко, кременчуцкой Гаврило Дубовик, полтавской Кгунжол, черниговской Аникей Силич, пещанской Костянтин. Имяна полковников взяты из Посольского приказу в нынешнем во 170 году мая в 29 день».

(НБУВ. – ІР. – Ф. XIV. – № 163. – Арк. 60-61. – Копія 20-х рр. XX ст. з московської копії, яка знаходиться в РДАДА (ф. «Сибірський приказ», 612. – Арк. 179)

№ 13

1663, грудня 28. – Остер. – Універсал Яна Казимира.

«(Повний королівський титул). – Ю.М., І.Т)

Oznajmujemy niniejszym listem naszym, komu o tym wiedzieć będzie należało, wszem wobec i każdemu z osobna. Lubo z prawa pospolitego stan szlachecki od wszelkich aggrawatjej ciężarów, podatków i innych exactiej był i jest zawsze wolny, atoli jednakże nam supplikowali szlachetni Gabriel i Waclaw Orłowski, Konstanty Mozańki, Jerzy, Stephan i Paweł Odonowiczowie, Dmitr i Bogdan Zakrzewscy, Bazyli Saczko, Piotr, Andrzej i Gregorz Krzywecy, Konstazny Bronowicki

swoim i wszystkim szlachty w traktacie Ostrzskim a województwie Kijowskim tu, na Zadnieprzu mieszkających imieniem, aby im prawa, przywileje i wolności od najjaśniejszych przodków naszych królów polskich nadane, a pod czas przeszłych wojeni i zamieszkań w tych tu krajach pogubione, odnowili i tychże ludzi jako szlachtę przy wolnościach zdawna im służących zostawali. Przeto jako wszystkich poddanych naszych suppliki łaskawie przyjmujemy, tak pogotowiu ludziom stanu rycerskiego osobliwą łaskę naszą oświadczając jako ludziom stanu szlacheckiego, prawa, przywileje i wolności, które onym i antecesorom ich zdawna służą, odnawiamy i świeżo dajemy. Tak aby żadnymi podatkami, czynszami, robocznymi, staciami i innymi exactiami nie byli aggrawowani, ale od tych wszystkich angariej przykładem wszystkich stanu szlacheckiego ludzi wolnymi byli. Z tą jednak conditią, aby podatki od Rzplitej uchwalone, tak jako i inszi, płacili i wojnę, najazdy, czas gdy tego potrzeba będzie, za listami lub uniwersalami naszymi służyli, żadnej okkazej wojennej nie opuszczali i w tym tak się sprawowali jako ich antecessorowie i sami oni dotąd postępowali, zachowując w tej mierze zwyczaj i sposób wyprawy na wojnę w tych tu krajach, a osobliwie w starostwie Ostszańskim zachowali. Nadto domy, dwory, futory, uroczyszczka i inne mieszkania ich tak w starostwie Ostrzkiem, jako i gdziekolwiek będące, od wszelakich żołnierskich staty, noclegów, popasów uważamy, mieć chcąc, aby żaden z wojsk naszych koronnych W. ks[ię]stwa Litt[ewskiego] i Zaporowskich w domach i dworach ich statiej tak pieniężnych i jakichkolwiek innych wybierać, popasów, stanowisk, przechodów, noclegów czynić nie ważył się, ale ich przy wolności szlacheckiej zachował pod ostrością artykułów wojskowych. Dajemy też tymże ludziom władzę i moc domów i futurów, uroczyszcz i gruntów swoich własnych, które im (jako udają) kozacy pozabierali, dochodzić prawem. Prawa nasze królewskie Rzplitej, kościoła ś. rzymskiego katolockiego i urodzonych starostów naszych wcale zachowując. Na co dla lepszej wiary przy podpisie ręki naszej pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy.

Dan w Ostrzu nad Desną dnia XXVIII-o miesiąca grudnia roku Pańskiego MDCLXIII-o panowania królestw naszych polskiego i szwedzkiego XVI roku.

Jan Kazimierz król».

* * *

Ознаймуємо нинішнім нашим листом, кому про це буде належало знати, всім взагалі і кожному зособна. Хоча згідно із загальним правом шляхецький стан завжди був і є вільним від всіляких тягарів, податків і іншого, однак нам скаржилися шляхетні Гавриїл і Вацлав Орловські, Костянтин Мозанський, Юрій, Стефан і Павло Одоновичі, Дмитро і Богдан Закшевські, Василь Сачко, Петро, Андрій і Григорій Кривецькі, Костянтин Бронуницький від свого імені й імені всієї шляхти Остерської округи і Київського воєводства тут, на Задніпрю, мешкаючої, щоб їм права, привілеї і вольності надані найяснішими нашими предками, польськими королями, але які знищені під час минулих війн і завірюх в цих краях, відновили і цих же людей як шляхту залишили при вольностях, котрі здавна їм служили. Ми приймаємо супліку ласкаво як і всіх наших підданих, освідчуючи нашу особливу милість як людям рицарського стану, так і шляхецького стану, а права, привілеї і вольності, котрі їм і їхнім попередникам здавна служать, відновляємо і знову надаємо, щоб жодними податками, чиншами, роботизмами, стаціями та іншого не були обтяжені, але від всіх цих примусів були вільними як всі люди шляхецького стану. З такою однак кондицією, щоб податки, ухвалені Річчю Посполитою, як і інші, платили і на війні й нападах, коли буде час і потреба, за нашими листами або універсалами служили, не пропускаючи жодної воєнноїоказії і в цьому так діяли, як їхні попередники, зберігаючи у цьому звичайний спосіб походу на війну в цих краях, а особливо в Остерському старостві. Надто звільняємо дома, двори, хутори, урочища й інші їхні мешкання як у Остерському старостві, так і будь-де, від всяких жовнірських стацій, нічлігів, попасів, прагнучи, щоб жоден з наших військ коронних, Великого князівства Литовського і Запорозьких в їхніх домах і дворах брати грошових стацій і будь-яких інших, не важився чинити попаса, постої, переходи, нічліги, але їх при шляхецькій вольності зберігав під суворістю військових артикулів. Також даємо цим же людям владу і силу добиватися правом повернення своїх власних домів і хуторів, урочищ і ґрунтів, котрі у них (як твердять) забрали козаки, повністю зберігаючи наші королівські права Речі

Посполитої, свято римського католицького костьола і уродзоних наших старостів. На що для ліпшої віри при підписі нашої руки наказали притиснути коронну печатку.

Дан в Острі над Десною дня XXVIII-о місяця грудня року Божого MDCLXIII-о панування нашого королівств наших польського і шведського XVI року.

Ян Казимир король.

(НБУВ. – IP. – Ф. XIV. – № 163. – Арк 13-15. – Копія 20-х рр. XX ст. з оригіналу, який знаходиться в РДАДА (ф. «Польські справи», 1663. – Стовбець ч. 13)

№ 14

1663, грудня 28. – Остер. – Регест листа шляхтича Белінського до варшавського пробоща, ксьондза Щуки.

Вчора була рада. Вирішили йти до Остра, куди всі стягуються, а звідти – до Батурина, у котрому кажуть з Брюховецьким стоїть кілька тисяч москалів. Дасть Бог, ми візьмемо це місто. Ромодановський з кількома тисячами війська йде до Сосниці (?). Тетері піддалося 52 міста, перш ніж він прийшов до Гадяча, а звідти думає рухатись до Ромна, де на нього буде чекати наказ йти на Сівськ.

(БЯ. – ВР. – № 5. – С.909. – Тогочасна копія)

№ 15

1664, січня 17. – Табір польських військ під Коропом. – Регест анонімного листа.

Король під Сосницею. Цього ж дня взяли Дівицю. Король йде на Глухів. Нові Млини, добре укріплене місто, піддалося нам, давши присягу. У ньому були послі Сірка, котрі поверталися з Москви з царськими грамотами для Сірка. В них цар обіцяв йому дати підкріплення. Ці грамоти віддали королю. У короля є й інші листи, зокрема листи Брюховецького, в котрих він повідомляє деяких полковників про великі царські підкріплення з Ромодановським й Шереметевим, а насправді він їх не мав. Ці послі тиждень тому виїхали з Москви і мали сказати Сірку, що нема ніякого війська у полі. Йдучи повз Батурин, король хотів вибити з міста Брюховецького, але з тим було кілька тисяч московитів і сто гармат. Тому король обмежився тим, що спалив передмістя, і наші пішли далі. Король доручив пану хорунжому (Яну Собеському) і пану наказному гетьману Богуно, щоб він спробував узяти це місто, якщо буде okazія зробити це без великих втрат. 17 січня король став з військом під Коропом, де є склад всіх речей Брюховецького. Король хоче штурмом взяти це місто, оскільки воно не хоче піддаватися. Пан коронний хорунжий і пан гетьман (Павло Тетеря) з військами взяли тим часом значні міста Ромни й Борзну. Майже всі козаки відірвані від царя, трохи їх є з Брюховецьким у Батурині. Пан Вольський вернувся 16 січня з Криму. Хан дуже добре його прийняв, обіцяв під присягою стати при королівському боці.

(БЯ. – ВР. – № 5. – С.912–913. – Тогочасна копія)

№ 16

1664, листопада 20 (10). – Борзна. – Судові справи.

«[...]росправу з тещею своею именем Ганъною Хмелецкою по умертвю жоны его, а дочки ей, которая з ними мешкала неразділно в хлібі (?), аже юж по смерти небожчиной хотячися розділить. Прето мы, уряд, высылаем бурмистра Мойсия и Ярмолу Водовоза, мешанина, которые там в дому межи ними постановили учинивши, зезнали урядови в тие слова: иж Игнат за выналезком оноес (?) особ, а другое з волі своее дал ей плате былось в (...)* що тилко небожчино было и манистов двое, так внесеньное, яко и своего прыкладу, до того курту шуптуховую з гузами сребними и плахту одну з шовком, а другую черчатую. Чим оная контентуючися, юж оному Игнатові жадной турбации в мешканю его чинить не повинни на вічные часы. Уряд выслушавши од особ помененных зезнания, для памети веліл в книги записати, што и записано есть.

Того ж місяця 10 дня.

На вradі нашом борзненском передо мною Костантием Забілою, атаманом городовым, Иваном Рымаром, войтом и многими мешчанами борзенскими, гды по учиненю досыть мешчане наши именем Павел Круглик, Семен Голяк, Остап Новик

и иные вороняжцом, а меновито умоцованному Василеви Чорнишови, который пленипотентом од всего местечка Воронежа был и право з помененными мещанами нашими зачал(?) в яковый способ: иж року прошлого тысеча шестсот шестдесят третего под час бытности короля полского з войском в сих наших краях а того завіхреня многих бвыи города в подданство оному... (так в копії означено пропуск в оригіналі. – Ю.М., І. Т.)

Року 1664 місяця ноєврия 4 дня.

Запис Василия Якубовича на дом Васкирчин.

При бытности уроженого его мил. п. Петра Забілы, судьи енералного Войска его царского пресвітлого величества Запорозкого, на враде нашем борзненском постановившиися пан Василий Якубович, мещанин борзненский, а положил урядовый запис, даный от пана Васкирченка, в котором легговал дом свой власный, стоячий подля башты от Шаповаловки на улице пробитой, в сумі певной в тридцати копах в заставі до часу того, яко тот его запис роборуе и актис в собі мае, до Рожества Пресвятой Богородици, который юж и пройшол под таковыми обовязками, в том же записе менуючими, у вічност и спокойное уживанье ежелибы не міл выкупити. На который кгда теды припозванный Панас Выскирченко в том был (...) * если есть способный до выкупления того своего дому, которого Василий Якубович любо час и термин минул, не зборонял, однак оный, вымовляючися неспособностью сумы, ясне и доброволне без жадного усилованю признал, иж поневаж не міл чим выкупити оногo дому, едно (?) юж жадного сам уступу не хотячи міти, пушал Василию Якубовичу тот дом в посесьсию и вічное держанье, варуючи того, абы юж жаден з повинных его близких и далеких до тогось дому не обзывал, позволяючи волного шафованя и повороченья к волі найліпшему его пожиткові. Урад з обополной такового зезнаня вислухавши, за потребованьем стороны до книг міских веліл записати.

Ноєврия 10 дня.

При бытности уроженого пана Петра Забілы, судьи енералного Войска его цар. прес. вел. Запор[озкого], на враде нашем борзненском скаржились сотник шаповаловский Павел Павленько на Никиту Сипченька о своей шкоді, сталой в дому его власном, иж речей немало будучих в его схованю скрадено, то есть шкатулку, в которой было сребра ламаного гривна, пояс срібрный и грошей золотых пядесят, которое скрадене сталося в року тысеча шестисот шестдесят четвертом в місяцю септеврию двадцять шестом дні. Прыпозванный Никита так же про том его шкодованю и своей шкоды менил так много: сердяг дві, поясов черцовых два, а третій гарусовый, шлих и хустка челядникові, лантух и запаска ани помененый Павел от розных людей перечул о купном срібра в Сосници в писара сосницкого именем Сергия якобы зъстосовалося до того зъгнутого Павлова, так же пояс срібрный и ломового срібра штоколвек. Сергей теды за позвом судыйским становъши, о своей купле таковой респонс даючи, повідал, иж купил тое срібро октоврия дванадцятого дня в року нинішнем, вышей на дати положоным, у чловека з Канева прыезджага именем Кондрата Товстого, бывшего войта каневского, который менил пояс быти власным своим, а ламаное срібро купил у казака в Козелцу. И так суд зъобополный, вислухавши жалобы шкодуючого и припозванных отгоду (?), жебы Сергей своего заводцу становил ку своему очыщению, наказует, а Никиту Сипченька на певную поруку, давши на прослуханье оное шкоды термін справі той на шесть недель въскладет, счо есть для памяти за приказом урядовым до книг записано.

Декаврия шостого дня.

Пры бытности уроженого п. Петра Забілы, судьи енералного Войска его царского пресвітлого величества Запорозкого, на враде борзненском кгда Татяна, пасерба Холявчина, доходячи близкостю материзны своее на Марии Холявчисе, второй малжонце по змертю матки своее, то есть овец осмерча, з которых высведчили были трое овец у Андрия Жлуктенка якобы ее материнские. Андрий теды Жлукътенко слушный довод на тое дал, же его были отчистые овцы, зезнавал на тое Грицко Артюшенько, Артамон Конашовский и много людей. Суд зъобополный, варуючи того, абы Татяна дівка, пасерба Холявчина, в тых овцах не турбовала, ані ся болшей не увязовала, наказует. На що з потребованьем стороны до книг есть записано.

За сотництва Тараса Забіли 1669 августа а в. (1, 2-примітка копійста. – Ю.М., І. Т.)
Максима Боронивського справа.

На вряде нашом [...].

Книга справ поточневих (?) (примітка копійста, яку він же закреслив: «Кни-
га эта в отрывке найдена в г. Борзне помещаем ея из (...)» * записи сообщены мне
Н.М.Белозерским»)

(НБУВ. – ІР. – Ф. II – № 22908. – Арк. 2 – 4. – Копія XIX ст.)

№ 17

1672, березня 24 (14). – Батурин. – Лист генеральної старшини до чернігівського
архієпископа Лазаря Барановича.

«Яснопреосвященный в Богу мсцвий отче архиепископе черніговский и
новгородский, нам велце мсцвий пане и пастыру, в Духу Святом отче и ласкавый
добродію.

Наинижайшыє нашые вашей святытелской мл. засылаем услуги. Досить нашей
по всі часы было терпливости, которая Богу и вашей святытелской мл. есть відома,
и якуюсмо через бывшего гетмана Демяна Игнатовича не мал тыранским поносили
способом, не могучи далее выдержать, а звлаща кгда нас и всі добро посполитое
в татарскую, посполу з Дорошенком зносячыся, хотіл его царскому пресвітлому
величеству віру зламавши, запрягти неволю, мусілісмо оного, и то за указом его
царского пресвітлого величества, взявши, яко зменника, на Москву одослатъ, якося
из вашей святытелскою мл. обходил можеш добре розуміти, поневаж и тот лист
тепер писаний в одну до достоенства его царского пресв. величества, затыаючы до-
рогу не на правъду, але на истотную был вашей святителской мл. был уформований
зраду вырозуміваючы интенъциу, яка од вашей святытелской мл. мает выйти, тая
обіцана на містца святыє до Киева его не певная дорога была, бо місто Киева ку До-
рошенкови зближывшыся, якобы з ним в едности зоставал и солтанови ся турецкому
подал міл трактовати, же ся так стало вашей святытелской мл. ознаймем, абыс ваша
святытелская мл. добре собі тушыл, ни о чом не вонтпячы. Кгдаж мы в той оказъи до
его царского пресвітлого величества, яко вірныє поданые выправилисмо пана Карпа
Мокриевича, писара енерального, просячы, абы яко отец ласкавый о нас и целости
добра посполитого радил и преложеного обрати веліл. То теды ознаймившы, ласце
и благословеню вашей святытелской мл. з найнижайшыми нашими услугами, яко
наипилней и наипокорней полецаемся и зостаем вашей святителской мл. во всім
зычливими слугами.

Петро Забіла, обозный,

Иван Самуйлович,

Иван Домонтович, суді,

Карп Мокриевич, писар Войска его царского пресв. велич. Запорозкого енеральный
З Батурына 14 марта року 1672».

Подлинник писан на листі бумаги, который был сложен пакетом и запечатан вой-
сковою печатью на красном воску под кустодіею. На пакете надпись: «Яснопреосвя-
щенному в Богу его мл. гдну отцу Лазару Барановичу, архиепископови черніговскому,
новгородскому и всего Севіра, нам велце ласкавому милостывому пану и пастыреви
в Духу Стом, отцеви и добродієви, ку одданю належит». Подле печати на кустодіи, по-
мета: «180-го марта в 29 день, с енеральним писарем с Карпом Мокрієвым с товарищи».

Вірно: К. М. Оболенский.

С подлинным сверял С. Иванов».

(НБУВ. – ІР. – Ф. II. – № 13472. – Копія другої половини XIX ст.)

№ 18

1680, квітня 4 (березня 25). – Рихлівський монастир. – Лист ігумена Луки Гри-
горовича до охочокомонного полковника Іллі Новицького.

«Мні велце ласкавый мсци пане полковнику Войска его цар[ского] прес[вітлого]
велич[ества] Запор[озкого] комонный, добродію мой.

Годилобыся мні давно поклонитися в. мс. мс. пану, любо теж писанем посетити, а же в отлеглисти лісної застаемо, сими часи почулем о щасливом повороті з военной дороги с послушания всего посполитого добра ку домови, щого велице утішившися. Тепер на всемирний великий празник блговіщення Прстой Бци през подлое писмо мое низко поклонившися, навіжаю и зычу, абы млитвами Прстой Бци сиї остатній дни стаго Поста провадячи, дождал в. мс. мс. пан радостних воскресенских дний в мирі, здраво и дшезбавенно з єї мсцю панею и мильми дїтками и зо всіми любящими весело празновати, стокrotnie и сердечне щире зичу. Тут же на блгословение от убогого дому стля Хва Николая на трапезу осетрини посилаю, бо над подивене, як монастир став, нигды в уступі не трафилося осетра поймати, которого то и в. мс. мс. пану уділяю. И припоминаю добродію мой стороны фунта срібра, же рачил в. мс. мні устне приобіцати, офіруючи щос в похвалу стому Николаю зробити чи лямпу чи кадилницу, а в том, що Бг на серце в. мс. мсцівому пану подаст[...]

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14137. – Оригінал)

№ 19

1680, травня 26 (16). – Рихлівський монастир. – Лист ігумена Луки Григоровича до охочокомонного полковника Іллі Новицького.

«Мні велце ласкавий мсци пане полковнику Войска его [црского] пресвітлого величества Запорозкого комоннний, доброд[ію мой великий].

Писалем по килка рази писмо мое до в. мс., моего мс. пана, просячи на пр[азник...] стго Николая, на которое жадного skutчного респонсу не одержалем. Т[о...] так розумію наша неугодность, а в. мс. мс. пана забавы военние то спра[вити] могли. Зачим тое блгопоугодное Гспдеви и Его угодникові діло часу своего [...]поволнійшого поветовати, рач доброд[ію] мой покорне прошу. Под час бытности нашої в Батурині розних особ мовы до ушу в. мс. мс. пана носилися, межи которими и я промовилем. На оние в. мс. мс. пан з ласки своїй его милости пану и пастыру цубатого білого коня дати приобецал. Зачим тепер по указу его пастырской милости и в пилной моей потребі в Чернігов о середі, даст ли Бг, виежжаю. Чи не можная бы при котрой[...] ведлуг проможности моей от в. мс. мс. пана поклонитися могу, а на сей час з оним же моим поклоном в неотмінную любов и ласку в. мс. мс. пана полецаюся покорне и назавше застаю

В. мс., моему мс. пну и [великому] доброд[ієви] всего доб[ра зичливий слуга] и уставичний [бгомалец] Лука Григориевич, [игумен, з братією].

З мнстра стля Хва Николая рихловского мсця мая 16 1680».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14552. – Оригінал)

№ 20

1680, грудня 25 (15). – Рихлівський монастир. – Лист ігумена Луки Григоровича до охочокомонного полковника Іллі Новицького.

«Мні велце ласкавий мсци пне полковнику Войска его црского пресвітлого величества Запорозкого комоннний, добродію мой великий.

За вшелякую показанную мні пнскую любов велице в. мс., доброд[ію] моему, подяковавши по обетницу на прудком часі посилаючи, покорне в. мс. мс. пна прошу, жеби была от дана. А що в. мс. мс. пн. казал до Лохвиці одним возом слати, рад бым то учинити, тилко ж як то пред святаы братия по послушаниях розіхалися, згола не маш кому, азали з ласки в. мс. мс. пна тое то по остатній дорозі отшукается, стороны панны побожної для ученя дітей в. мс. мс. пна по желанию в. мс. доброд[ію] моего, яком устне мовил и тепер повторяючи, скоро тилко за поданою оказією до госпжї игуменї макошинской написати и о тое постаратися пилно обещаю. А на тот час з вшелякою моею поволностью ласце панской в. мс. доброд[ію] моего неотмінно молитвы мої залещивши, сам себе вручаю и назавше застаю

В. мс., моему мс. пну и великому доброд[ію] всего добра зичливий слуга и уставичний бгомалец Лука Григориевич, игумен, з братією.

З мнстра стля Хва Николая рихловского місця декаврия 15 1680».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14542. – Оригінал)

№ 21

1681, січня 2 (1680, грудня 23). – Рихлівський монастир. – Лист ігумена Луки Григоровича до охочокомонного полковника Іллі Новицького.

«Мні велце ласкавий мсци пане полковник Войска его црского прес[вітлого] велич[ества] Запорозкого комонный, добродію мой великий.

От Хрста Спасителя в. мс., мс. мс. пану и великому доброд[ієви], весьпол з еї місцю панею в. мсціною и со всіми любящими, тут на землі долгих літ и вшеляких щасливостей, а в нбі вічних роскошии заживати щире зычу. За отдане жита и пива в. мс., моему мс. пну и добродієви, низко поклонившися, велице покорне дякую. Тут же добродію мой упоминаюся о горілку, которую в. мс. мс. пан обіцал до обителя стой и мні устне приказал, абим присыл[ал] по оную. Тепер добродію мой посланца своего посылаючи, упрошаю покорне: рач обітницу свою skutком исполнити.

Затим ласці панской неодмінно себе з братією моею яко найпокорній вручаю, застаючи назавше.

В. мсці, моему мцівому пну и великому доброд[ію], всего добра зичливий слуга и уставичний бгомалец Лука Григориевич, [игумен, з братією].

З мнстра стеля Хва Николая рихловского декав[рия] 23 1680 року».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14543. – Оригінал, завірений авторським підписом і печаткою)

№ 22

1686, липня 12 (2). – Батурин. – Судовий декрет генерального судді Михайла Вуяхевича.

«Михаил Вуяхевич, судия на сей час енералний Войска их царского прсвітлого величества Запорозкого.

Вам, атаману гировскому, войтови и всім обывателем тамошним ознаймуем, иж що был Захарко Дудченко в купные сіножати и правом посполитым обварованье пна Юрия Харевича од меж вступил и увязался, менуючи своими, в сеножатех и облогу были межами. На которые сіножати и облоги по межовном приказу нашом судовом выздъжалисте сами своими особами з продавцами Семеном Кушнеренком и Дацком, жителями карабутовскими, аже тые продавци при обецности вашей показавши в тых сіножатех и облогах межи и границы, поки сами держали и уживали, признали, же Захарко Дудченко неналежне в сіножати и облоги, купним правом набытые, пана Юриевы Харевичовы вступовал и увязовался, границу собі чинячи на чужих добрах; тое ограничене и на запис вишоречений пан Харевич показал. Якое мы ограничене при бытности вашей, на той час учиненное, судом нашим похваливши, сим нашим писмом судовым записи купчие на тые сіножати и облоги, пану Юрию служащие, ствержаем, а жебы так Захарко Дудченко, яко и всі обыватели тых сел Гиравки и Карабутова через межи и границы до тых сіножатеи и облогов не важилися вічними часы вступовать под закладом вини ста талярей до скарбу войскового заплаченя суд варует сим декреталним писаным и о котором и вас, старшину, уведомивши, ку певности лепшее сая крипост под печатю судовою и подписом руки писарской есть выдана.

Писано в Батурині 1686 июля 2го.

Андрей Василиевич, писар судовий войсковий енералный».

(НБУВ. – IP. – Ф. I. – № 18892. – Копія кінця XIX ст. Запис копійста: «Скопи из бумаг А.М.Лазаревского»)

№ 23

1691, квітня 18 (8). – Купча.

«Року тысяча шестсот девяност первого місяца апріля дня осмого.

Купля млына отца Василия Грыгориевича, свщника Троецкого, у Юска, Дмитра Водовозьніков.

На враде нашом борзненском перед нами, Тарасом Тарасовичем Забілою, сотником, Петром Макаровичем, атаманом городовым, Иваном Ярмолвичем, войтом, Савою

Даниловичем, бурмистром, и при многом товариству и мещанах при том будучих як постановишися очевисто Юско, Дмитро Матвієньки Водовозовичи, рожоные братья, жителе борзненские, бывшие мелники греблі, лежачое на реці Борзенці, мененое кустовское, ясне, доброволне и явне без жадного усилованя признавали, иж маючи приржоним правом отчистим тоей мененной греблі половину з млыном волним лотоком з двома колами и камінми мучными, которую то греблі половину и до млына потребно з приналежним начиням желізным, также с хатою, дворцем, по половины огорода и гаю, там же лежачого близко млынов, тот гай на поправу всей греблі належит до гаченя як Матвіевой бывшой части, так и Кирияновим небожчиковским потомком, писмами обврвано ест. Опроч того млына од поля стоячого и половины тоее ж лежачое греблі ны в чом никому интересоватися, бо тилко Матвієньки Водовозовичи Юско и Дмитро свой млын власный уживающий з половиною греблі не пенный и жадной суммі небожчиком Матвіем, отцем их, и ими потомками, нікому ни в чом не был заведенный. Которого то млына з доброй воли своей продали пречестному гспдну отцу Василию Григориевичу Величковському, священнику Свто-Троецькому, намістнику протопопій Борзненское, за певную сумму и готовие пінязи, то ест за тысячу золотих сполна. Которую то сумму одличивши и до рук своих одобравши, зреклися уже Водовозовичи млына своего и сим доброволным записом стверждали в моц таковую подаючи, иж волно, мовят, пречестному отцу Василию Величковському тим млыном як своим власним владіти, завідоват и на том зостаючи поссессорам на свой ліпший пожиток оборочат на вічност уживат с притомностю и потомки своими по них низ (?) походячими. А уже Юско, Дмитро себе самых, малжонков, потомков и всіх кривных своих, близких и далеких, у вічност пускаючи, себе отдаляют и варуют, абы до того млына и половины греблі ни хто з них жадного уступу и упоминку міти не повинен. А если бы хто важился в тую продажу на одзов близкостю доходит, таковой тоее ж суммы выш реченой до скарбу войскового судові поважному и належному урадови міскому подпадающий, вины под заложеньем их сторон сто золотих albo в совито платити неопустьне будет. Урад, вислухавши доброволного зезнаня продажи и куплі, то на жаданье их до книг ншых міских борзненских принявши, велілісмо записат, яко и ест записано.

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. – № 50913. – Тогочасна копія)

№ 24

1691, липня 12 (2). – Борзна. – Справа про крадіжку бджіл.

«Року 1691 2 июля.

О покраденю пчол у кунашовского жителя Хвеска Солодького.

На врадї нашом борзненском постановишися очевисто жалобник на имя Хвеско Солодкий з притомним значним козаком Борисенком(?), житель конашовские, оповідали и скаржилися о шкоді сталой покраденю з ліса уля одного з пчолами и взявши пошол (?) же ему тая шкода сталася через Ивана Мірочьника, котрий мешканцем был од килко літ конишовским и оний на житло вибралься до села Адамовки и был помежником то ест Иван Мерочник, и там мимо ходом своим о тих пчолах знаючи з улем узял своїм фортеlem злодейским и донесши в село Адамовку до Семена, рожонного брата своего, тые пчолы з того уля краденого перегнал у свой инший, а тот улей у (...)* сховал, а кгда за тим пошуком прислідовши и дойшли того слушним доводом при тих (?), же людех жителей адамовских як знайшли улей в землі то оголосили и свідочним(?) обложилися того ж часу и явные злочинцы Иван и Семен при том же лицу поставлены были и стали за свой екセス злий учинок шкодуючи Хвеска просити и оным злочинцам через тих же жителей адамовских пофолкговано, то тым часом понехавши худобку утекли проч. А же кгда справа конец свой міла узяти затим не стало кого правом за (...)* карати, тилко до дальшого зисканя злочинцов азали бы могъли зымани, велілісмо записат».

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. – № 50914 (зв.) – Тогочасна копія)

№ 25

1690, листопада 16 (5). – Батурич. – Лист писаря Чернігівського полку Івана Скоропадського до полковника Іллі Новицького.

«Мсцівий пане полковнику комонный, мні велце мсцівий пане и здавна добродію.

Здарилося мні тут, в Батурич, по указу ясневелможного его мл. пана гетмана, милостивого добродія, сего часу бути, где на сей час и панове сотники полку в. мс., м. м. пана, згодилися, через которых яко певную оказію низкий мой засилаю уклон и з умислу доношу в. мс., м. м. пану, відати, же любо коштом в. мс., м. м. пана, келих зовсім готовий, тилко не казалем золотити, леч иж священник, в Рудні будучий, при чудовном Прстой Бці образі, же преселение учинив з Рудні до Києва и образ з собою тамже запровадив, а руднянское місце праве якби пусто зостала. Претож и келиха офірованного туди ні до кого отсилати; овшем умислилем я задержавши у себе даст Гсдь Бг, у пришлых Рождества Хва с(вя)тах тут, в Батурич, привезти, жебыс в. мс., м. м. пн, сам очима своего оглядав и куди дома будет хиба вже до Києва и тому ж чудовному образови сам в. мс., м. м. пн, отослати рачиш албо и вперед св(я)т, если здарится певная оказія, з Чернігова докончивши зовсім ис позолотою тую роботу пришлю до в. мс., м. м. пана, Давній за моїми забавами, иже часто з дому отгораюся (?), не докончено и що вже так сталося, иж перенесен образ з Рудні в Киев чиню відомо в. мс., м. м. пну, и затим давной его ж и тепер непремінной ласце мене залецаючи, зостаю и обовязуюся

З Батурина 5 ноеврия 1690.

В. мс., м. м. пану, упрейме зичливый всіх добр приятелем и поволный слуга И. Скоропадский, писар черніговский.

Припровадилем тут же в Батурич барилко рижков от его мл. пна полковника нашего черніговского в. мс., м. м. пну, обіцаное и зоставилем в дорозі его м. пна хорунжого енералного, по дорозі рачиш в. мс., м. м. пн., до себе вышукати».

(НБУВ. – ІР. – Ф. ІІ. – № 14619. – Оригінал)

№ 26

1696, січня ____. – Нехаївка. – Лист Григорія Новицького до батька, полковника Іллі Новицького.

«Мствий добродію мой, мсці пне отче.

Немній утескненний о неласце вашой отцевской млсти, на нас окказуючоесея, зоставати мушу, поневаж през так долгий час жадное ку нам, дітем своим, от вашой отцевской млсти навижателное листовное не обявляється слово, през яке ради бы мы вседушне о добром повожено и милом вашой отце[вской] млсти здоровю почувши, утішитися. А так розумію, моя то в том синовская зостае неосторожность, же таковую премилосердную вашой отцевской млсти ласку на мене міваючую, чимсь обрушилем. Зачим з умислу сим моим си[новским...] вашой отцевской млсти, моего милостивого добродія, навиха[ючи] листом, пренизкое мое вашой отцевской млсти отдаю чолобите [...прошу] покорне о прежную вашой отцевской млсти ласку такову, абы мы, чувши частій о милом вашом здоровю, могли тишитися з оного. О тое и повторе вашой отцевской млсти, моего млстивого добродія, покорственно просячи, отдаюся при поволности моеї синовской его ж млстивой ласце.

Вашой отце[вской] милости, моего млстивого] добродія [...].

З [...] януар[...] року 1696».

(НБУВ. – ІР. – Ф. ІІ. – № 14662. – Оригінал)

№ 27

1693, березня 3 (лютого 22). – Нехаївка. – Лист Яська Остаповича до полковника Іллі Новицького.

«Добродію мой.

Оповеженю господарском в. мс. добродієви моему ознаймаю, иж за ласкою Бжою добре ся поводит. На млин Царевский дерева готова бруся дубового (...) * палей вусмдесят ловдей (?) пар пять, валув три, буртниц дві. О тютюн ознаймаю в. мс. добродієви, же Марко Подзюбаный хоче прийняти увес як много ест тут (?) у Коропі и

в Снітині по копі камен на рок, ежели в. мс. добродія буде розказання на туй ціні увес отдати. Горілки куф три готовой ест, за которіи дают куп по пятнадцати. Ежели в. мс. добродія буде розказ, то продамо. Тое в. мс. добродієви ознаймивши и узичивши от Гсда Бга доброго здоровья, ласце ся вашой панской отдаю и назавше застаю

В. мс. добродієви моему во всем зичливый и найнизший (?) слуга Яско Остапович. З Нехаєвѣки феврала 22 1693».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14600. – Оригінал)

№ 28

1690, лютого 13 (3). – Нові Млини. – Лист новомлинського сотника до старости с. Нехаївки.

«Пане староста нехаевский.

Не відаю в чію то надію тое чинеш, же козаков приймуеш до подданства, бо гдиж я мію такое розказане от самого ясневелможного и всіх нас мстивого добродія его млсти пна гетмана, же од жадного козака сотні своей нікому не попустил в подданство. А ти над розказане тое важил ся чинити, же послалем первіє козака своего городского по тих противъников, котрий здавна козаковали и служили еще их отці под сотнею, так теж и он на тих же волностях козацьких зоставал, а ти их до мене не подал. По котрих вчєрашнего дня послалем трох козаков своих, а ти и так не видал и мало самих не позабивал, що еще говориш, жеби я ис сотнею вьсею пришол по них, то подобно хочеш з нами войну точити за вьласних наших козаков, еднак (?) кажеш до себе ис сотнею приходити, а як до Нехаєвки не прибирал ся на войну. За котрое свое спротивълене сподівай ся міти заплати нешо доброй, дай Бже. Щасливий приход ясневелможному его млсти пну гетману до Батурина до певне донес відати самому добродієві, що ти за козаков велиш нам ис сотнею приходити, а тепер ко весне прислати Ярошенков и Остапа Жогла. А если их к нам не пришлєш, то певне в городі кажу ваших мужиков искилко забрати, аж поки их до нас не пришлєш, поти будут в нас ваши мужики сидіти. О том до в. мости пишу и Бгу поручаю.

З Нових Млинов февруария 3 1690.

В. мсці зичливий приятел Григорий Самойлович, сотник новомлинский, рукою».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14530. – Оригінал)

№ 29

1694, червня 29 (19). – Нехаївка. – Лист Лук'яна Василевича до полковника Іллі Новицького.

«Их црского прес[вітлого] влчства Войска Запорозкого мсцівий пне полковник охочокомонный, мні велице ласкавий пне и млстивий добродію.

Поволности услуг моїх яко найпокорнійше вашой панской млсти препославши, извістую, иж тую деревню по указу вашом панском минувшого (?) дня сполне як приналежитая вигоготовалисмо. На розказане ваше панское, якое мні указано, абы драни купил тисяч зо дві. Теди я тое діло споряди лем, тилко еще тая дрань не отшукана, за которую то дрань тисяч дві, далем осм коп грошей. Строни вапника вашой паньской млсти тож до ознайменя подаю, иж три печи дров вже спалили, толко юж на одну піч четвертую дров будет, а болше не маш. В той міре вашого панского респонсу прошу: чили як тая четвертая піч дров спалит ся, знову дрова куповати, чили теж робити престати. Знову тиж вашой панской млсти с покорною, а уніжоною аффектацією моею здаю ся и ознаймую, же юж борошна кромі житного отнюд не маем, пшона и иньшого. А робітники докучают, яко то вапник и иньшие [роботни]ки. О тое в. м., м. мс. пна о ласкавий респонс упросивш[и,...] должен застаю в услугах моїх яко найпо[ко]рнійше[...]

Вашой [панской милост]и моего лас[ка]вого и м[лстиво]го добродія ни[жай]ший слуга и подножок Лукян Василевич, староста нехаевский.

З Нехаєвки июня 19 1694 року».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14634. – Оригінал)

№ 30

1694, липня 22 (12). – Нехаївка. – Лист Лук'яна Василевича до полковника Іллі Новицького.

«Их црскогo престлго влчства Войска Запорозкого мсцівий пне полковник комонный, мні велице млстивий пне и добродію.

Поволность мою в милостивую ласку вашу паньскую яко найпокорнійше полечившы, до ознаймения в. мс., м. мс. пну, и ласкавому добродієви преподаю, иж на ваше паньское, которое от в. мс., м. мс. пна, ко мні прислано, абым (?) людей виправивши за Тиницю в степ, сіно zdobyл. Теды я в той міре рихло стараня приложивши, оноє діло спорядилем. Которого сіна в степу вроблено шістьнадцять скирт. Сторони зас оних неводов, которые в Понурниці за указом вашим паньским поедналисмо, зробити, теди вже зроблени, только ж еще не отшукивани, ласкавого респонсу прошу: чи в рихлом часі оние потреби абыс отшукат чи як ваше паньское розказане будет. Знову теж до ознаймую, же посилаю воз глабчатий новий, дягилю и дяглиці маєвую посилаю сколько було, угурков діжечку посилаю, вересу мішок, запасок посилаю. Которие готови сім, а иншие еще не роблены. Тое в.м., м. мс. пну, до ознаймения подавъши, должен назавше в услугах моих зостаю, яко естем

В. м., м. м. пну, найнижший слуга и подножок Лукьян Василевич, староста нехаевский.

З Нехаевки июля 12 1694 року».

(НБУВ. – ІР. – Ф. ІІ. – № 14646. – Оригінал)

№ 31

1693, серпня 30 (20). – Нехаївка. – Лист Лук'яна Василевича до полковника Іллі Новицького.

«Мстивый мсці добродію мой.

До ознаймения в. мсці мсці пну преподаю: строны тютюну, который сторговали короповъци на имя Игнат Рудий з двома товаришми именно каменей тридцят. Теди отваришем и записаный от них череграф одержалем, который и посилаю ку в. мсці мсці пну. А за готовые гроши продаем того ж тютюну каменей двадцяти три: камен ціна по полталюра. Що того тютюну выйшло всего каменей пятьдесят и три. Сіно, которое косили на Усорочи в законников скидалисмо скирт чтири, а собі законники не взяли ни одной копици, тилко отповіл нам сам игумен до уздреня его з в. мс. мсці пном устне розмовити! Тут теж ознаймую и строны збожа зжатога мні нажали, жита нажали сто тридцять коп, а ярины овса нажали коп сто тридцять и пят. А строны винников млстивый добродію ознаймую: дадем тепер нового борошна на кадку, нехай прежде отмовлялис борошном злеглым а тепер, хвала Бгу, к осени приходити и борошъно новое, а не могли ж (?) поправитис, то хйба переміняти, жеби не псовали борошна. И то до ознаймения в. мсці мсці мсці пну преподаю: по отході того бувшого старости Ивана Заїки отобралем гусей 14, качок 20, а инших рухомых речий господарских жадного посудку, не тилко миски и ложки, не оставил аж у людей на новое господарство мусілем доставати. К тому мстивый добродію той то Заїка зостаєт тилко на згоді (?) подобно хочет и мене неогинутая (?) звести яко и инных. О чом не могу розуміти: чи он мене повинен слухати или я его. Сие до ознаймения в. мсці мсцівому пну преподавши, зостаю назавше слуга твой(?) пна моего млстивого

Лукьян Василевич.

З Нехаевъки августа 20 року 1693».

(НБУВ. – ІР. – Ф. ІІ. – № 14530. – Оригінал)

№ 32

1693, серпня 13 (3). – Лист короповського сотника Тихона Довгаля до полковника Іллі Новицького.

«Их црскогo пресвітлого величества Войска Запорозкого мсці пане полковнику комонный, велце мні мсці пане и ласкавый добродію.

З листа вашой пнскої (млсти), моего велце ласкавого добродія, з солодовні естем

велце контент, за которую ласку вашу панскую Гсдь Бг нагородою да будет. А я до услуг вашей панской млсти поволным быти полекаюся, при котором полецено відати вашей панской млсти подаю, иж хоч ся первие (?) ячние солоди, тилко житние, в которых велце выгодною завше бывала, в которой и в далший час велце покоры прошу ласкавого добродія моего солод, який на свою потребу зробити пивов. Хоч тепер не маш в нашем городі фурумних, посылаю от(...)* вашей панской млсти з мці (?) якого колвек пива на ваш пожиток, просячи добродія моего велце покорне ласкаве приняти. При том полекаю ласце вашей панской, зостаючи назавше

В. м., моему мсці пану и велце ласкавому добродію, желаючим всіх добр и найповніишим до услуг Тихон Довггеля, сотник короповский.

З Коропа 1693 року мсця августа 3».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14532. – Оригінал)

№ 33

1694, листопада 26 (16). – Лист короповського сотника Тихона Довгеля до полковника Іллі Новицького.

«Мой велце мсци пане полковнику комонний, мой мсци пане и добродію.

Бувши я у вашей пнской млсти, добродія моего, в Нехаевці по салютованю щасливого и доброго здоровья и незаміжоних літ панованя и при унижоном чоломбитю моем просилем приказу старості поодавати челядниці моеї забраную одежду, чого он, староста ексивзутся відати, переказует на Неходовского, пред оным бувшого старосту. О том листовне добродія моего як Бг донесет не препомнети велце прошу и реестрик зписаний речей посылаю, зостаючи во вшеляких послушній в оказіях завше поволний

Вашой панской млсти всего добра зычливий и рад служити Тихон Довггеля, сотник коропов[ский].

З Коропа 1694 року ноеврия 16».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14519. – Оригінал)

№ 34

1693, червня 29 (19).– Батурин.– Рішення комісії щодо спірних земельних володінь.

«Року тысяча шестьсот девятдесят третего июня девятнадцатого дня.

По волі и зуполном злеценю ясневелможного его милости пна Иоанна Мазепа, гетмана Войска их царского пресвітлого величества Запорозкого, мы, нижей подписании особи, засідали и слухали споров и звад меж олишевскими обывателями п. Левком Шрамченком, сотником, и всем товариством и посполством з едное стороны, и меж п. Иваном Быховцем, значним товаришем войсковим, з другое стороны, точачося о землі, кгрунта, поля и сіножати. Якие то землі, кгрунта, поля и сіножати любо и перед сим в рожних часех были меж ними розвожены и граничены, и по тих розводах смирност в зауживанню оных меж обоими сторонами трвала, однак сего літа дал до нових турбаций причину п. Иван Быховец, же сам собою меж полями и сіножатми на певних містцах новие копци ставил, з яких мір олишевские, а особно села Смолянки обыватели, жалем взбудившися, удались з жалосною скаргою до ясневелможного его милости пна гетмана, по которой оных скарзі от его милости пна гетмана, по которой оных скарзі от его милости пна гетмана на осмотрение тих копців зсылан был п. Димитрий Чечел, значний войсковий товариш, з Батурина до Олишевки, где явне тое показалося, же он, п. Иван Быховец, неслушне пол и сіножатеи себе был замірил и копцами новими починил на них знаки. А так кгда преречоний сотник и обыватели олишевские тут, в Батурині, у ясневелможного его милости пна гетмана справедливости стое себі допрашавалися, теде мы, нижей подписании, узнавши быти п. Ивана Быховца в том діле неправим, яко зганилисмо ему тот поступок, так приказалисмо оному тых собою чиненых копцов отступити и вічне зректися и кого колвек отняттем нив и сіножатеи на инших от тих копцов містцах был укривдил, абы тие все укривжоним поворочал, а тое поле, ораное около Жуковщины прошлое осены своим житом, он, п. Быховец, засіял, тое жито тии люде, господари власнии поля оног,

мают собі ждати. Леч кгда показался быти слушний лист гранычный пна Захарии Шийкевича, перед сим для граничення лісограбовских кгрунтов от ясневелможного его милости пна гетмана року 1690 висланного, которому листу обидві стороны ни в чом не перечили, теды мы той лист и нашим зданнем зо всім в нем описанными околичностями и варунками потверждаем. Тут же и вновь через п. Дмитрия Чечеля межи Грабовцами высипанныи копци за мощнии и твердии быти в потомние часы узнаваем и укрепляем. А межи міскими олишевскими и ежи грабовскими п. Быховцеви належными кгрунтами, поневаж не чиенено граници и жадних знаков, ани копцами, ани иншими яковостями, для того, поневаж там суміжние сут кгрунта, не кладено, теды на том містцу мает кожний заживати своего власного без жадного спору, не переходячи в нивах межей и в сіножатех давних своих знаков. А иж преречоний п. Иван Быховец и села Топчівки жителей потривожил, кладучи сего літа на их полях сам собою копці новии, на привлащенне собі ширшого кгрунту к урочищам Неклям и Падиковщині, о що пречестный отец Павел Пучковский, протопоп ніжинский, село тое в области своей мающий, велми з скаргою своею до его милости пна гетмана удавалсья, теды мы тыи новии копци Быховцеви внівеч оборочаем, позволяючи жителем топчівским, як козаком, так и посполитим людем, своими полями и сіножатми власними вічне владіти. А поневаж на тих містцах, уже тому двадцет літ вершится, были от бывшего гетмана небожчика Ивана Самойловича высланнии, именно небожчик Федор Завадзкий, судя полковий ніжинский, и п. Василий Гуменский, сотник ніжинский тамошний полковий, з товариством, котории межи селом Топчівкою и межи власностями п. Ивана Быховца тии кгрунта розездили и роз граничили и листом своим граничним починеннии через себі знаки и копці утвердили, на котором листі и сам он, отец протопопа, подписалсья и через так великое время николи тому листу не перечил, а и топчівские жители на том переставали, теди и тепер мы тот преречоних особ лист граничный при моци заховуем и вічне утверждаем, міти хотячи, абы описаныи в нем знаки кгрунтов и варунки кріпостей николи ни от кого не были нарушены. Если бы зас была чия вонтпливост о тих розезду оного знаках и копцах и задавал бы хто п. Быховцеви, же он тот розезд переступил и неналежное себі що привлачил, теды яко сут люде живии, на том розезді будучии, именно преречоний ясневелможного его милости пна гетмана Василий Гуменский и прочии, в Олишевці будучии, так через оных мает тот розезд и починении копци тии и знаки по истинні и по правді подлут граничного листа оказатися и обяснитися без споров и без звад жадних. Тое все, за докладом и донесеннем нашим ясневелможному его милости пну гетману, власною его милости рейментарскою волею и високою владою так утверждаем и умоцняем, як в сем листі нашем есть выражено и описано, на вічное обоих сторон успокоение. Если бы теды якая сторона того здання нашего, в сем листі описаного, не заховала и в чомколвек успокоенние річи нарушила, тая повинна будет на реймент его милости пна гетмана заплатити вины грошей тысячу золотих без жадного отпущу.

Дан в Батурині року и дня вишей описаного.

Их царского пресвітлого величества Войска Запорожского енералный писар Василий Кочубей.

Их царского пресвітлого влчства Войска Запорожского асаул енералный Андрій Гамалія.

Наказный судиа, писар судовый Андрей Василевич.

Дмитро Нестеренко, сотник батуринский.

Гордій Хрисанович, атаман батуринский».

(НБУВ. – ІР. – Ф. – II. – № 18893. – Копія кінця XIX ст. Внизу документа чотири проставлено літери «м.п.», що означає «місто печати». Запис копіїста: «Арх. Черн. д.д. собр., д. № 5290; подлинник)

№ 35

1699, вересня 19 (9). – Ніжин. – Універсал ніжинського полковника Івана Обидовського.

«Его црского пресвітлого величества столник Войска Запорожского полковник ніжинский Иоан Обидовский .

Ознаймуем сим ншим універсалом всей старшині и черні полку Ніжинского и всім, кому бы о том приналежало відати, иж висоце в Бгу превелебный его млст отц Кирилл Филімонович, игумен мнстра Омбишевского, міючи от святой великой чудотворной Лаври Киево-Печерской врученное собі правление и строение того своего мнстрира для свободнішого и латвійшого в всіх ділах управления и для защищения добр мнстрирских, яко міст от прошлых давных властей виданые кріпости, а особливе от самого ясневелможного млстивого моего добродія, его млсти пна гетмана, потвержений універсал. Так абы и ншу отворстий лист ку таковому ж далшому соблюденію добр и волностей наданых был виданий приліжное от его млсти отца игумена принялысмо желание.

Послідуючи теды без найменшого нарушеня висоцеповажному ясневелможного моего добродія з горливой его пнской ку обители свто побожности виданому універсалові и инные прежних антecessоров в цілости заховуючи кріпости и до того відаючи, же от кожного нас блгопотребна ест ку обители особливе в их защищеній прислуга, видаем сей лист наш, през которий пилно того потребуем, абы тая свтая обител при всяких в універсалах вираженых свободах не нарушне тривала, а найбарзій яко ретелне тое опівает висоцеповажный ясневелможного реїментара указ, жебы от датков роковых приналежных на слуг нших войсковых ціле была волна так, абы тое завше непремінно было заховано, ствержаем и жебы тая свтая обител в всякой своей свободі жадной и наименшой ни от кого не поносила трудности, повторе властію ншею міти хочем и пилно приказуем.

Дан в Ніжині сент[ябра] 9 д. року 1699.

Звишменованный столник и полковник ніжинский рукою власною

На звороті: Волност от всякой подачи его млсти пна полковника ніжинского Ивана Обідовского».

(ЦДІУАК. – Ф. 153. – Оп. 1. – № 4. – Оригінал, завірений особистим підписом і печаткою)

№ 36

1703, серпня 2 (липня 22). – Красний Колядин. – Купча.

«Копія.

Предо мною Корніем Салогубом, сотником красноколядинским, и при мні на тот час будучому Ивану Сідку, атаману городовому, Семену Завуйці, войту, и Ивану Жигиру, бурмистру, ставши очевисте Евдокия господиновая небожчица отца Семеона (...)*, сушаго храму стля Хва Николая нашего красноколядинского, освідчила явне, ясне и доброволне, иж половину млина, фундушем лежачого на греблі нашой красноколядинской на реці Ромні, спадаючого частью от матки старой Шулжихи синові небожчику отцу Семеону и на его господинову з сином Василком, з небожчиком спложенним, в котором млынні знайдуется дві колі с каменями мучними, а третое коло там же ступное под особливою кліткою, на едних лотоках будучою, где и в низ того млина ест островец и дворец з лозами, якие здавна прилежат до гачения греблі, так для ради оплачения долгов, виноватих людем чрез небожчика гспдна своего отца Семена, яко теж и для виживлення самой себе з Василком, дитиною своею, з доброй волі своей тую то половину млина з ступником, островцем и з дворцем лозами вічними часи продала п. Ивану Зубенку, товарищу знатному, обивателеві нашому красноколядинскому, за певную сумму пятсот золотих полских битой и дробной монети грошей готових, суть сполна пред нами урядом одебрала всю свою належитую до своїх рук сумму. Отдала теж до вічного уживання ему самому, жені и потомству его, по нем будучому, волно будет в той половинці млину и ступнику Ивану Зубенку всякие пожитки отбірати и теж воля діятимется, кому хотя дати, даровати, шафовати, продати и вічне в поссессию запродати и куди хотячи ведлуг умыслу на пожиток свой оборочати. Тут теж варует и во во вічність запысует, абы в том спокойном его держаню и заживаню ніхто жадной перешкоди и утыску не важилса чинити, не повинна вже она сама, ні дітина и ні жаден с приятелей еї, близких и далеких, сукцессіі себї до откупления того половины млына и ступника дідичних. На що для ліпшой віри и

совершеннішого в позніе времена стверження по упрошению Евдокиї, госпожи Симеоновой, записавши тую єї добровольную продажу, розказалисьмо ствердити звичлою врядувою печаткою и видати стороні афектуючой п. Ивану Зубенку сие наше врядувое писмечко с подписом вишше менованных имен наших.

Писан и дан з волі господиновой з уряду красноколядинского июня 22 1703 року.

В подленной тако:

Виш менований уряд красноколядинский».

(НБУВ. – ІР. – Ф. І. – № 55105. – Тогочасна копія. Внизу документа намальоване коло, всередині якого написано: «місто печати»)

№ 37

1709, січня 16 (5). – Глухів. – Універсал гетьмана Івана Скоропадського.

«Пресвітлішого и державнішого великого государя его царского величества Войск Запорожских гетман Иоан Скоропадский.

Пну полковникові ніжинському со всею того полку старшиною, а особливо пну сотникові новомлинському з тамошним урядом и посполством и кому бы колвек о том відати належало, сим нашим універсалним ознаймуем писаним, иж маючи законници мнстря дівичего новомлинского от антецессеров наших надание собі села Атюшу, Палчики, Кербутовку и просили на оние нашого региментарского подтверждения. Мы tedy не отмовивши оных прошению, а особливе стосуючись до універсалов антецессеров наших яко вышмененние села с принадлежащими угодиями повагою універсалу нашого при ных заховуем так, абы законницам дівочого мнстря новомлинского в держаню тих сел и в отбиранию з оных належитого приходу дабы ни от кого жадная не чинилась кривда и перешкода пилно варуем, посполитие тых сел обывателі, абы належитое во всем подданическое оным отдавали послушенство міти хоцем и рейментарско приказуем.

Дан в Глухові 1709 року мсця януария дня 5.

В подлінном тако:

Звиш менованный гетман рукою власною».

(ЦДІАК. – Ф. 140. Оп. 1. – № 2. – Арк. 6. – Тогочасна копія. Наприкінці документа намальоване коло, всередині якого написано «Місто печати рейментарской»)

№ 38

1710, лютого 22 (11). – Свідчення міщан м. Почепи щодо належності ряду сіл Почепщини.

«1710 году февраля в 11 день почепский воит Исак Семенов да бурмистр Павел Михайлов с міщаны сказали по святой непорочной евангелской заповіді господни вправду еже ей ей, что де села войтовства Храповского Совостьяновичи и Котляково и мельница под Погаром, село Коляшевка, которіе ныні за сотником погарским, міское село Витовка, село Житное и Бобиничи и дві мельницы, что под деревнею Шничами да под деревнею Приселками село Большая Дерешня исстари надлежали до двора гетманского почепского. Для которого сві[ди]телства руками своїми подписуемся».

(НБУВ. – ІР. – Ф. № 1438. – Тогочасна копія)

№ 39

1714, листопада 9 (жовтня 29). – Лист священника Данила Дворецкого до канцлера Російської імперії Г. І. Головкина.

«Его царского священнішого величества сиятельніший граф и государственный канцлер Гавриил Иванович Головкин, премилостивый государь мой.

При нижайшем моем поклоне до стоп ног превосходительства вашего преклонившеса, в нужном сем моем деле все смиренно прошу.

Отец мой Антоний Дворецкий был першим священником в селі Куликовці, поблизу міста Дівиці Салтиковой, и за его, священства, старанием, фундацією и коштом,

при мирной помощи, и церковь святых архистратиг Михаила и Гавриила, собору их, сооружена, архиепископствующу в то время Лазару Барановичу в Чернегові. Потом Господним попущеним, грѣх ради человѣческих, за нашедшими гвалтовными экспедициями военными, яко то, в первых, короля шведского Казимира в сѣверские страны, когда от него и мѣсто Дѣвиця Салтикова огнем и мечем знесена была без помиловательного пощадѣнія, знову потом за держави пресвѣтлѣйшого монархи Алексія Михайловича Ромадановскій (...) през которую многіе и различніе мѣста, мѣстечка опустошены были, тогда от нестерпимаго утиску военного и тое село Куликовка на разнѣ розишлася била; того теди времени, и не хотя, церковь, грунта и всѣ набитки отец мой оставил и заишел был на время за Днепр в Полісе, до мѣстечка Иванкова и на том мѣсту, за вторгнением агарянским през татар, за ласкою Божіею, блаженнаго памяти Инокентія Гизеля, архимандрита печерского, з неволи визволеній зостал, и в Києві мешкал лѣтъ здесять, а по благословенію яснѣ в Бог прѣосвященнаго князя Четвертинского, митрополита киевского, знову был послан до Иванкова, отколь через ляхов и епископа львовского Шумлянського, поїздников (!), вражійим их навітам, забраний был до Білої Церкви в неволю, и в кайданах цѣлій рок вязане терпѣл, и оттоль, Божіим промыслом освободившись, забрался был на первое мѣсце до села Куликовки, яко до своих отчистыхъ грунтов и до церкви, перше от себе фундованной, же там священник, после моего отца наставлений, претил и не допущал до церкви Божіи, теди он заносил прозбу до отца архимандрита печерского Иоасафа Кроковского, теперешнаго митрополита, абы он по милости своей унесл инстанцію за отцем моим до отца митрополита киевского Варлаама Ясинского, и зараз, за ходатайством отца архимандрита, позволена была половица парахией при той же церкви священствовати отцу моему, посполу с тим ж священником; а когда отец митрополит Варлаам Ясинскій велце состарился и очи его изнемогості, в той час сожитель и при одной церкви Божіи сослужитель отца моего, коварством и прелестію нещасной мамони, поплѣчники и асистенти отца митрополита, без відома его, своєю властію отдалили знову от церкви и от парахией отца моего.

О сем вашему превосходительству донесши, всепокорственнѣ вашего высококородія прошу абы през вашу инстанцію до прѣосвященнаго отца митрополита киевского Иоасафа Кроковского, и жбы за так поважною грамотою от вашего сиятельства поданною, доконечнѣ привернена была церквою в Куликовце и парахія отца моего стародавняя в потомніе часы, дабы при том святом храмѣ богомолитствовати за многолѣтнюю державу царствующаго государя царя Петра Алексіевича и за многолѣтнее здравіе сиятельства вашего и всей превисоце поважной фамилии и за спасеніе ваше, о що пофторе и подесяте вашего превосходительства всеусердно прошу, зостаючись

Вашему сиятельству низжайший слуга и богомолец Данило Антонович Дворецкій, грѣшній священник».

(НБУВ. – IP. – Ф. VIII. – №. – Копія другої половини XIX ст. Запис копіста: «Архив Министерства Иностранных дел. Дела малороссийские. 1714 года, № 40»)

*) Малороссийские дела. – М., 2016. – С. 349.

№ 40

1723, вересня 14 (3). – На Коломаку. – Лист Семена Березовського, осавула Стародубського полку, до генеральної старшини.

«Велможніе мѣщівіе панове старшина войсковая енеральная, мнѣ велце ласкавое и млстивое добродѣйство.

Подан мнѣ лист от вельможностей ваших панских 9 септеврія с таковым указом, дабым Стефана Косовича, товариша значковаго (ежели ест в походѣ теперешнем при полку) отпустил до боку велможной ваших панских для иныхъ пилнихъ интересов: на которій лист ваш добродѣйскій такъ отвѣтствую: же оный Косович и не був в походѣ теперешнем, и такъ довнімаю, что и не будет; такъ слишно, же его пан Чарнолуцкій употребив на якось иное діло. Теди развѣ туда ваша панская млсть прикажете по его, Косовича, написати. А я болш [...] моим вельможностей ваших панских не турбуючи,

поволность услуг моих при нижайшом моем уклони вашим панским млстям, моему велце ласкавому добродійству, рекомендую.

От Коломаку 3 септеврия 1723 р.

Велможностям вашим, моему велце ласкавому добродійству, до услуг наиповолнїйший Семен Березовский, асаул полку Стар[одубовского].

На обороте: Его императорского всепресвітлїйшого влчства Войска Запорозкого старшини войскової енеральной: велможному его млсти пану Василию Жураковскому, асаулові енеральному и велможному его млсти пану Якову Лизогубу, бунчуковому енеральному, моим велце ласкавим добродїям, служебничю належит».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 18123. – Копія кінця XIX ст. Наприкінці документа написано копїєстом: «Х.и. а., № 1591; подлинник, весь писанный рукою Семена Березовского, не исключая адреса»)

№ 41

1729, травня 14 (3). – Глухів. – Лист прилуцького полковника Гната Галагана до гетьмана Данила Апостола.

«Ясневелможний мсці пне гетмане, мой премлстивїйший добродїю.

Посилал до мене полку моего сотник красноколядинский розиск обер и уньдер офіцерамы полку гусарского пятой роты купно з урядовыми красноколядинскими о забытом тамошній сотні Красноколядинской посполитом члвіку, жителю села Дмытровки Сидору Шевцю, от жолніра того ж полку гусарского пятой роты Хрысты Неделковым сочиненний. Которий при сем моем писанїи посилаючы в блгоразмотрїтельное разсуждение ясневелможности вашей пна моего млстиваго, прощу вашого рейментарского наставления: як мїю з тым поступыты.

При том ласце вашей пнскої навсегда мя вовїраю вашей ясневелможности, моего премилостивїйшаго добродїя.

Мая 3 року 1729 Глухов.

Нижайший слуга его императорского величества Войска Запорож[ского] полковник прилуцкий Гнат Галаган».

Адреса: «Его императорского величества Войска Запорожского обоїх сторон Днестра гетманови ясневелможному его млсти пану Даниїлу Апостолу, моему премлстивїйшом добродїєви вручити».

(НБУВ. – IP. – Ф. I. – № 55103. – Оригінал, завірений особистими підписами авторів і печаткою)

№ 42

Між 1729–1734 рр. – Лист генерального хорунжого Якима Горленка до гетьмана Данила Апостола.

«Ясне велможний добродїю мсці пне гетмане и кавалер, млстивїйший мой пне и благонадежный патроне.

Антецессор ясневелможности вшой покойный гетман Скоропадский надал мні в полку Прилуцком в сотні полковой село Заїзд со всіми приналежностями за службы мої и в спокойное владіние універсалом своїм мні ствердил, а потвержателного вшей ясневелможности універсалу не имїю. Сего ради при обятії ног реїментарских покорнїйше прощу вшей ясневелможности приказат мні тоє село Заїзд висоцеповажным вшей ясневелможности універсалом конфїрмоват.

Ясневелможности вшей, млстивїйшого мні пана и блгонадежного патрона всенижайший слуга хорунжий енеральный Яким Горленко».

(ЦДІАУК. – Ф. 51. – Оп. 1. – № 43а. – Арк. 63. – Тогочасна копія)

№ 43

174_ , січня 15 (4). – Шаповалівка (?). – Наказ полкового комісара Олександра N.

«Пан атаман сотений шаповаловский Надточїй.

На требование сотенних шаповаловских комісаров Стефана Савченка и Антона Четвероуса, в чем вам оние комісари востребуют, ни в чем малейшой не чинит оним

комисарам супротивления як напечатано в указі печатанном и регламенте и в даной мні с полковой ніжинской канцелярії інструкції в 15 (?) пунктах с(...)* прописано в кошари(?) ні в чем малейшем не противтеса, и чинит всякое вспомошествование по силе указов, чтоб за вами никакой малейшой ни чинити б и остановки и помешательства, понеже вскоре буде к смотрению (...)* и в той час ні чим не отговоритес, руки и ноги одобет за противност, что же ви самоволно без ведома моего продали овец и баранов 64 и за тую предерзость сковану будут ноги и руки отослан (?) будет куда показана будет зичливостю (?) всим предлагаю

174 года генваря 4 дня.

На подлинном тако:

Полковой комісар овчарних заводов Александр (...)*вич.

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 22909. – Тогочасна копія)

№ 44

1745, лютий. – Свідчення омбиського боярина Сави Грушевського.

«1745 году февраля.

Савка Елизарович Грушевский, літ собі от роду сказует 83, з отца, діда и прадіда жител омбишский, совісно сознает, же от отца своего слышал, что пред Хмельницкого войною за владіния в селі Омбыш благочестивого пна Угорніцкого и по смерти вдовствующей его паней Екатерины Угорніцкой, не бывало козаков, но все поддание як самой панюй, так и монастырця омбышского дівичого черницям повинност подданическую без противства исполняющие бивали. Як же пні Угорніцкая в старости своій начала ослабівати, за порадою своіх приятелей отдалася в вічную протещию за архимандрита Иосифа Тризни Стопечерской обители и вручивши маетности своі Лосиновку и Омбыш во вічное владіние, требовала и упросила да[б]и мужеский монастыр был би устроен и по еі хотінію законники з великого Печерского монастыря прислани, монастыр устроен и хвала Бжия исполнилас и она жиючи в обоіх монастырах, законниц и чернцов пищею и одіяннем удоволювала до войны Хмельницкого, в которую когда всюди поддание не стали своих панов слухати, а в смерть вбивати, тогді нікоторые нижей означенние и омбишці запротивившися и не схотівши в підданстві бити, хотіли панюю Угорніцкою вбыти, если бы старанием отца моего Елизара, боярина, до Киева не втекла, а отц мой боярско служачий, что мало его не вбыли, принужден всю худобу свою доволную оставити и з семею и единих толко душах за Дніпр утекти, откуда у одінацят аж літ, когда до Омбыша отц пришов, худобу розграбовано застав (...)*, что трудно (...)*.

Ниже означенних душ их подданных при(...)* козакуючих именно:

Юско, а прозвания его не відает, стал козаком в Хмельницину, а прежде бил подданим пана Угорніцкого, а где он родился в Омбыші или на стороні того мні отец мой не говорил.

Син Юсков – Трохим Ющенко, родился в Омбыші, а в походах нікаких не бил.

Трохимов син, а Юсков внук Кондрат Ющенко, родился в Омбыші и в поході Очаковском бил, а при каких командірах, того он не відает, а на грунті, яком дід его будучи подданим жил, и стал козаковат, с того грунту и отец его на том же грунті козаковал и тепер Юсков внук.

Данило Легкий вишшеозначенного Максюті грунт купил в помененной Бабички, а оный Легкий, родимец села Кагарликов, и в Кагарликах жиючи, звался козаком, а бил леч он или отец его з показаного села в каких походах или не бил, того не відает, а из Омбыша не бил ні в каких походах.

Син Данилов Гаврило Легченко, родился в Омбыші и в Очаковском поході бил, а при каких командірах, того не відает. А на грунті прописаного Максюті з отцем своім Данилом Легким живет и козакует, а як зайшол оный Легкий до Омбыша, будет тому літ тринадцять.

Степан Дрига, родимец Хорошого озера, и в том селі не козаковал, ибо не иміл своего грунту, но в своего дядка вмісто наймита жил. Когда взял за себе в вишшеозначенного козака Леска Лузана девку и перейшовши з Хорошого Озера до Омбыша, стал жить

при тестю. Потом купил в вишшеозначенного Грицка Хихлушенка половину гунту и жиючи на той половині, стал козаком и в походи полском был. А як пришол до Омбиша, будет літ тридцят. Сини Степана Дриги, Влас и Грицко Дриженки, родилис в Омбиші, Влас в Сулаку помер, Грицко был в Очаковском походи, а при каких командирах, того не відаєт. И тепер Грицко Дриженко на означенно гунті живєт и козакуєт.

Жук, а имени его не знаєт, жил на монастырском гунті и был ні подданным, ні козаком, ибо если загадають в войско, то он подданным називается, толко ж войско проминет, то он знову козаком зовется и в походах ніяких не был, а на котором гунті жил он, тепер подданным, на том гунті живєт. Жуков син Федор Жученно родилс в Омбиші и ні в яком военном походи не был, кромі на Берестовой, да и то не за себе, но наймом за вишшепрописанного Трихома (!) Ющенка, которий Ющенко за тоє ему дал частку гунту и тепер на той часткі живєт и козаком називается.

К сей сказки по прошению Савы Грушевского, боярина омбыгьскаго, неграмотного, иерей Яков Василиев омбыгьский».

(ЦДІУАК. – Ф. 153. – Оп. 1. – № 39. Оригінал)

№ 45

1747, травня 9 (квітня 28). – Борзна. – Купча.

«Тисяча сімсот сорок сємого году місяця априля двадцят осмого дня.

Я, нижей подписавшийся козак и жител борзенский Лазар Труба, всякому суду и праву, кому тепер и в потомние часи відати надлежат будет, сим моім вичисто уступним купчим записом обявляю, что имелась в моем владініи нивка з рощею под шеберинку (!) дубину березовою при містечку Борзні в урочищи Демидовки, за ставком лежачая межою по одной стороні дубина шеберника (!) ровом граничит, по другой стороні чрез ровчак козака и жителя борзенского Ивана Круглика сінокос з рощею березовою, ни в чем ні с ким не спорная и никому пред тим продажею и закладом и никакими зделками не заведеная, но собственная моя и безспорно мною во владініи употребляемая, за общим совітом жени и дітей своїх, з доброй своій волі без всякого принуждения и утискання продал вишенаміненному поміжнику козаку Ивану Круглику во вічност за суму готових денег едного рубля и шестьдесят копєк. Которая сумма российскойю доброю монетою вся сполна руками моіми от него, Круглика, принята и в приемі тех денег на сем же купчом записі его, Круглика квітую чего для себя, жени и дітям своім в том уже нивки никакого владіния собственности близькостю и викупного права не оставляю, но все свое право и владіние, которое я сам з женою и дітми в той нивки иміл ему ж, Ивану Круглику, уступую, кото(р)ою нивкою волно ему, Круглику, тепер и кому от него впред достатися имієт, как хотя владіти вічно, продати, даровати, в запис(?), в заміну кому пуститы и по всякому своему изволению на свой как наилучший пожиток оборочати и употреблять. А я сам, жену и дітей своих от той нивки вовся отдаливши, не имію я сам, жена и діти моі и ніхто другий з сродников моіх, близких и далеких, за оную нивку ему, Круглику, и наслідникам его денег откладиват и никакого затруднения и во владініи препятствия и помешателства чинит и никаким образом той нивки отбират и присвоиват. А если би другой кто к той нивки приискивался и иміл какою нибудь претенсію, то оной претенсіи моім правом и на собственном моем кошті так сам я, яко жена и діти моі, его, Круглика, и наслідников его защищат, охранят и оборонят должни будем. В лутшее же таковой моей добровольной продажи достоверие и твердость для потомних часов сия вичисто уступленная купчая запис за моею рукою ему, Ивану Круглику, от мене дана в містечку Борзні году, місяця и дня вишеописанных.

К сему купчому добровольному запису продавец козак и жител борзенский Лазарь Труба за показанную в сем запису проданую нивку собственную от него, Ивана Круглика, денги рубль и шестьдесят копєк всі исполна принявши, подписался.

А вмісто его неграмотного по его персональному прошению житель мартиновский Яков Ковтуненко руку приложил.

С поданным купчим записом сводил козак и жител бахмацкий Кузма Иванов».

(НБУВ. – ІР. – Ф. II. – № 22912. Арк. 1-2 зв. – Тогочасна копія)

№ 46

1749, жовтня 6 (вересня 25). – Борзна. – Купча мешканця Борзни козака Василя Селезня.

«Тисяча сімсот сорок девятого году сентябра двадцят пятого дня.

Я, ниже подписавшийся козак, жител борзенский Васил Селезен всякому суду и праву кому тепер и в потомние часи відати надлежат будет, сим моім вічисто уступном купчим записом обявляю, что имелась в моем владініи нива з березовою и лозовою рощами оранкою дней на два помеж з одной и другой стороні ниви козака борзенского Давида Шеверні, с третьей стороны ниви козака борзенского Ивана Круглика, а з четвертой стороны ниви гідна полковника и глуховского коменданта Делятура, лежащая в урочищи под Демидовкою за ставком, ни в чем ни с ким не спорная и никому пред сим продажею и закладом, ни другими зділками не заведенная, но собственная моя по наслідію от отца моего на мене надлежащая и безспорно мною чрез многие года во владініи употребляемая з доброй своей волі без всякого принуждения и утіснения продал вышшеписаному поміжнику Ивану Круглику самому, жені, дітям и по них другим наслідникам его во вічність за сумму готових денег российской монети восім рублей. Которая сумма руками моіми принята и в приємі тіх денег на сем же купчем записі оною Ивана Круглика квітою, причем ему, Ивану Круглику, и позволение даю сей мой купчей запис для конфирмації где-нибудь по его желанию на уряді каком представить, ибо я уже себї, жені, дітям и никому з сродников моїх близких и далеких в той ниві никакова владіния собственности близкости и викошного права не оставляю, но все свое право и владіние, которое я в той ниві иміл оному ж Ивану Круглику вручил и уступил вічними часи сталим утверждением и обовязательством моім, что волно ему самому, Ивану Круглику, жені, дітям и кому от него вперед остатись иміет, тою нивою как хотя владіти, продати, даровати, в заклад и в заміну кому пустити и ко всякому своему изволению на свой как найлутший пожиток употреблят. А я от оной ниви вічно изрекаюс себе же, жену, дітей и сродников моїх близких и далеких отдалив, не иміет никто не токмо за ту ниву ему, Ивану Круглику, жені, дітям и сродникам его денег откладиват, но и никакого препятствия затруднения и помішателства чинит и никаким образом тоей ниви отырат и присвоеват. А если би другой кто до тоей ниви приискивался и иміл какую претенсію, то от оной претенсіі я моім правом и на своем кошті сам или наслідники мої его, Ивана Круглика, жену, дітей и наслідников его ж защищат, охранят и оборонят должни будем. В лутшее ж такой моей добровольной продажи достовірие и твердост для потомних часов сия вічисто уступная купчая запис за тую (?) и упрошение мною о сем свідомых людей руками ему ж, Ивану Круглику, от мене дана в містечку Борзні, году місця и числа вышшеписанного и сей купчей продавец вышшеписаной ниви и приемщик за оную восьми рублей денег козак и жител борзенский Васил Селезень, а вмисто его неграмотного, по его прошенію жител борзеньски Кондрат Паляничка руку приложил.

Вишшеписаной продажи нивки свідом и по прошенію продавца козака и жителя борзенского Василя Селезня во свідителство подписался козак и жител борзенский Васил Лиман, а місто его неграмотного, по его прошенію и за себе козак и жител борзенский Макар Бакало руку приложил».

(НБУВ. – ІР. – Ф. II. – № 22912. Арк. 1-2. Тогочасний запис: «На ниву Селезневскую помеж Давида Северня»)

№ 47

1765, червня __. – Бахмач (?). – «Доношение» козаків Бахмацької сотні в Малоросійську колегію-

«В Малороссийскую колегію.

Нижайшее доношение.

Иміється в дачах батуринских между козачими грунтами гаї и сінокоси наши издревле козачие при урочищі річки Борзни, близ футора презиваемого Островского состоящие, по которим гаями и сінокосами нам (?) діди и отци наши так по них ими нижайшие владіли чрез многие года спокойно и безпрепятственно, послї ж того

бывший покойного гетмана гспдна Скоропадского обмачевский староста Федор Купчинский почал бил оние наши гаї рубит и сінокоси сам собою косит, почему мы о том оному ж гспдну Скоропадскому приносили жалобу. По которой нашей жалобі помянутий гспдн Скоропадский оние наши гаї и сінокоси пустошит універсалом старості купчинскому запретил, почему тот староста Купчинский в помянутых наших гаях и сінокосах обиди и не чинил. После же того(?), когда умре гспдн Скоропадский, то другой староста Максим Подолский, согласясь з бывшим обмачевским управителем Тарициним ті наши гаї и сінокоси к означенному островскому футору присовокупил и нас, нижайших, ко владінію невідомо почему не допустил. Когда же ми, нижайшие, были челом в генеральной войсковой канцеляриі за правления князя гспдна Шаховского, то потому нашему челобытю и указом велено помянутому Тарицину и старості Подолскому означенных наших гаев и сінокосов не пустошит. Которий указ так нам и подлинний покойного гетмана Скоропадского данний нам універсал означенным Тарициним виморочивши невідомо для чего без отдачи універсал во время ж бывшего в смотреніи добр, тогда принадлежащий к конной гвардіи гспдна генерала фон де Вейзбаха, ми, нижайшие, обявля копию помянутого універсала, просили о вышписанном рассмотренія, по которому нашему прошенію помянутий гспдн фон де Вейзбах вмiсто тiх наших присовокупленних гаев и сінокосов давал в обмiну поля. Но понеже оной гпдн фон де Вейзбах от смотренія тiх добр вскорі переминен, то оное его, гспдна фон де Вейзбаха, обнадеживание без дiйства осталос, чрез что ми, нижайшие, состоiм в обидi, так что по своей должности и козачей служби отправляют с чего крайне не состоятельны и хотя об отдачи нам оних наших отческих и дiдовских козачих гаев и сінокосов поданние в судi земском батуринском доношения имiются, однак по оним в ползу прошений наших ничего и до днесь не учинено. Того ради Малороссийской коллегiи с оного данного нам от покойного гетмана Скоропадского на охранение помянутых гаев и сінокосов наших універсала копию представляя, нижайше просим в подтверждение того для спокойного и безпрепятственного нашего теми гаями и сінокосами владінія повелет с Малороссийской своей должности козачую службу и о том учинит милостивое разслiдование и определение. К сему доношению воиство козаков сотни Бахмацкой Ивана Зарудного, Клима Иващенко, Данила Кофтуна, Юска Верещака, Леска Гноянки, Данила Гуза, Остапа Пейзжалого, Ивана Вурмiничя, Романа Шулгана, Петра Гришенка, Лукьяна Сергiенка неграмотных по их прошенію и за себе Иван Лященко подписался.

1765 года июня ___дня».

(НБУВ. –ІР. – Ф. І. – № 55162. – Тогочасна копія)

№ 48

1771, вересня 29(18). – Борзна. – Купча.

«Тисяча семсот семдесят перво году сентября восемнадцатого дня.

Я, нижеподписавшийся, всякому суду и праву, кому тепер и в потомние часы відати надлежати будет сим моім вiчистоуступним купчим записом обявляю в том, что имелся до сей во владініи моем не в чем н е с ким не спорний и никому пред сим продажею закладом и никакими здiлкам не заведений, но собствений мой по наслiдию от умершаго отца моего абшитованного полку Нежинского значкового товариша Давида Шеверні, доставшийся, то с оного грунта половинную часть лежачого в мiстечку Борзнi, на подварках лобковских со всем хоромным строением, яко то хатою одною, старою без сінец и без всякой малiйшей пристройки, сараем одним, в смежност грунтов козаков борзенских з сторон, одной Михайла Гея, другой, двоюродного брата мого Ивана Шеверні, з третьей оставшаяс того грунта моя половинная часть, а з четвертой дорога граничит. З доброй моей волі ані с какова принуждения и примусу, за с[о]гласием всiх родственников моих, близких и далеких продал я, и тою продажею уступил, козаку сотні Первоборзенской, Прокопу Тоцкому в вiчное и потомственное владіние, за цену российской монеты, з совiтости сорок рублей денег, которые всi сполна от него, Тоцкого моими руками и принятии и в приемі оних на сем же купчом записі его, Тоцкого квiтую с таким утверждением и обовязательством моім, что волно ему, Тоцкому, и по нем наслiдникові его как хотя владіти, продати, дати, даровати, в

заклад, в заміну кому хотя пустити и на свой как найлучший пожиток оборочати и употребляти, а я себе и всіх родственников своїх близких и далеких от оною грунту вовси отдаю и не иміет никто к тому грунту и строению приискиваетя и во владінни препятствия и помішателство чинит, то от оною претенсії сам я и на собственном моем кошті, его, Тоцкого и наследников его, охранят и оборонят должен буду и в ліпшее сего достовірие и твердост для потомних часов. Сия вічисто уступная купчая запись за моею и упрошених мною о сем свідомих персон, руками и печатми, означенному козаку борзенскому Прокопу Тоцкому дана в городі Борзні сию же мою купчую запис на каком уряді он, Тоцкий законфірмоват пожелает, дозволяю.

Году, мсця и числа вишеписаних.

К сему купчому запису продавець и приемъчик всіх сполна денег умершого значкового полку Ніжинского товариша Давида Шеверні син его Емелиян Шеверня подписался, а вмiсто его неграмотного по его прошению козак борзенский Павел Кондрик руку приложил.

Сему купчому запису свідомі и на прошение реченого продавци Емелияна Шеверні в освідителство подписалис при печатех атаман городской сотенний борзенский Андрей Тычина, сотенний борзенский писар Степан Обелец».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 22912. Арк. 9-9 зв. Оригінал, завірений печатками.)

№ 49

1774, листопада 20 (9). – Борзна. – Купча.

«Тисяча семсот семдесят четвертого году ноябра девятого дня.

Я, ниже подписавшийся, всякому суду и праву, кому тепер и в потомние часы о сем відати надлежати будет, сим моім вічистим купчим записом обовявляю в том, что имілся до сего во владінні моем ні в чем не с ким не спорний и никому пред сим продажею, закладом и никакими зділками не заведенный, но собственный мой по куплі мні от сына (умершого значкового товариша Давида Шеверні) Омелка Шеверні грунт з едною хатою и плетенными сі[н]цями(?) доставшийся, лежащий на подварках Лобковских в смежности з сторон: одной козака борзенского Ивана Шеверні, другой Якима Гея, третьей Василя Білозерского, з доброй своей волі, ані с какова принуждения и утiснения за согласи(е)м родственников своих, близких и далеких, продал я и тою продажею уступил в вечное и потомственное владіние козаку и жителю борзенскому Матвію Шурмелеву за цену российской монети без совитости восімнадцять рублей, которое денги от него, Шурмелева, мною всі сполна приняты и в приємі оних на сем же купчем записі квітую. С таким утверждением и обовязательством моім, что волно ему и по нем наследникам его, или кому от него достатся может, тім проданным мною грунтом как хотя владіти, продать, дать даровать, в заклад, в заміну пустити и на свой как найлучший пожиток оборочать и употреблять. А я себе, жену и наследников своих, от оною грунта вовся отдаю и все свое право и владіние, которое я до сего в оном имел, ему, Шурмелеву, вручаю и не иміет никто к оному грунту приискиваетя и во владінни препятствия и помішателства чинит, а буди би кто к оному приискиваетя стал и имел какою либо претенсію, от то оною претенсии сам я его, Шурмелева, в надлежащем суду, собственним своїм правом охранять, оборонять должен буду. В лутшее сего достовірие и твердост для потомних часов и сия вічисто уступная купчая запис, за подписом моим, и упрошених мною свідителей дана в городі Борзні. Году, мсця и дня вишеписаних.

К сему купчому запису продавець и приемщик всех сполна вишеписанного числа денег козак и житель борзенский Прокоп Тоцкий, а вместо его, неграмотного, по его прошению канцелярист Герасим Паляничка руку приложил.

Сему купчому запису свідомі и во свідителство на персональное вишеписаного козака Тоцкого прошение при печатех подписалис

Козак борзенский Кондрат Паляничка

Запис ішою рукою: 1780 года июля прописанной грунт с самою только (?) одною хатою куплем в жени Матвія Шурмеля за сорок два рублі и денги приняли всі сполна з Матвієм мужем еї другим».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – №. – Арк 11-12. – Тогочасна копія)

№ 50

1782, травня 14 (3). – Купча.

«Року тысяча сімсот вісімдесят второго мая третьего дня.

Мы, ниже подыписавшиесь, міщанин Новгородка-Сіверского Юрий Иванов сын Конах Карпаев, з дочерью моею Евфросиниею, Карпа Черницкого кравца женою, чиним відомо сим нашим купчим записом во всякого суда и права и кому відат належатимет, в том, что иміючи мы во владінії своем двор наш собственной з огородом и садком мні, Евфросиніі, по наслідству матки моеей, а мні, Юрию, по первой жені доставшиися, лежачий под городом Новгородком по дороге, к монастыру зъдешнему идучой, в лівой руки на углу при улиці, гді есть шинк гспдна Журавки, а также напротив чрез дорогу (!) болшую улицу от двора мищанина Григория Пригари, а сумеж двора удови Анни Костихи з сынами еї, в приході церкви Воздвижения, тот двор з огородом и садком продали его високородію гспдну совітнику казенной палаты Сергию Сидоровичу Дергуну, за сто двадцять рублей. И отобрав ті денги, позволяем владіть вічно ему и потомству его. Ми ж к отбуванію гражданской повинности иміем особие свої грунта. И в том для лутшого достовірія сей наш купчий запис за подписом нашим и упрошенных нами свидітелей на уряді городского сіверского магистрата дали ему, господину совітнику Дергуну, року и дня вышеписанных.

К сему вичистому купчому запису продавец міщанин новгородской Юрка Конохов Карпаев подписался, а вмисто его неграмотного по усному и рукоданому его прошенію руку приложил міщанин новгородской Федор Колесничевской. К сему купчому запису по прошенію міщанки новгородской Карпа Чернацкогo жени Евфросиніі Чернацкой вмисто еї неграмотной руку приложил мищанский син Давид Шох.

При дачи сего вичистого купчого записа и выдачи денег были и во свидітельство с персональной и рукоданной прозбі выш означенных продавцов Юрия Карпаева и дочери его Евфросиніі Чернецкой при печатех подписались.

Асаул сотенный судия словесъный городской новгородский Максим Ключевский. Абшитованный писар сотенный Евсевий Рудніцкий.

1782 года мая 13 дня.

Сей вичистый купчий запис от продавцов мищанина новгородского Юрия Конохова Карпаева и дочери его, міщанки новгородской, Карпа Чернацкогo жени Евфросиніі Чернацкой, на уряді ея императорского величества в городском новгородском сіверском магистраті самоперсонально при доношеніі сознан и с прозбі их в вичистие магистрата городского новгородского сіверского книги с тім доношением под № 18 на листу 36 вписан. Для чего и сия поміта за подписом оногo магистрата присутствующих и с приложением урядовой печати учинена.

Бургомистр Степан Жадиевич.

Бургомистр Петр Мещетич.

Ратман Степан Косенок.

Ратман Григорий Пригара.

Ратман Евдоким Налігака.

Ратман Леонтий Онискевич.

Правящий секретарскую должность Емелиан Коротшин.

Канцелярист Лев Трусевич».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 27810. – Оригінал, завірений підписами і печатками. Запис на звороті: «Купчая на двор в Новгородке от Юрка з дочерью его за 120 р. 1782 году мая 3»)

№ 51

1782, грудня 9 (листопада 28). – Купча.

«Року тысяча сімсот вісімдесят второго ноябра 28 дня.

Я, ниже подписавшиися, міщанин Новгорода-Сіверского Евхим Осыпов сын Конах, чиню відомо сим моім купчим записом во всякого суда и права и кому бы о сем ныні и впредь відаты належало, в том, что продал я его високородію господину совітнику казенной новгород-сіверской палаты Сергию Сыдоровычу Дергуну дворовое

мое место со огородом лежачое: едучы по болшей улицы из города к монастыру здешнему и проехав переулоч Воздвыженской церкви, в левой руке напротив двора мещанина здешнего ж Ивана Пригары и сумеж з одной правой стороны сад войскового товарища Григория Налягака, а з другой левой стороны двор его, господина советника Дергуна, в конце ж гумно и садов племянников моих мещан Ивана и Андрея Конохов. И взявши я у него, господина советника, денег пятьдесят рублей, позволяю владеть ему и наследникам его вечно, а мне с наследники моими и никому дела нет. Жить же имю на другом моем месте для отъезду гражданской повинности. А для лучшего укрепления сей купчий запис за рукою моею и упрощенных мною свидетелей на уряде магистрата Новгорода-Северского дал ему, господину советнику, року и дня вышеписанных.

К сему вчистому купчому запису с персональной и рукодайнной прозби мещанина новгородского Евфима Конохова во место его яко неграмотного руку приложил коллежский канцелярист Семен Налягака.

При сем били и во свидетельство по прошению Евхима Коноха подписались при наших печатех.

Священник Крестовоздвиженской новгородской Иоан Шох.

Губернского магистрата заседатель Иван Пригара.

Коллежский канцелярист Иван Уманец.

1782 года декабря 19 д. сей купчий запис от мещанина новгородского Евфима Коноха при доношении самоперсонально в городской новгородский северский магистрат представлен. Почему за подписанием присутствующих и приложением печати, равно при подписи и самого продавца учинена сия помита, за которою и сей купчий запис требующей стороне гспдну советнику казенной новгород-северской палаты Сергию Сыдоровичу Дергуну отдан генваря 11 1783 года.

Бургомистр Степан Жадиевич.

Бургомистр Петр Мещетич.

Ратман Степан Косенок.

Ратман Евдоким Налягака.

Ратман Леонтий Онискевич.

Правящий секретарскую должность Емелиан Коротин.

В персоналом сознатье сея крепости подписался мещанин новгородской Евфим Конохов, а вместо его, неграмотного, по его прошению руку приложил мещанин новгородский Федор Колесничевский».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 27811. – Оригинал, завірений підписами і печатками. Запис на звороті: «Купчая Евхима Коноха, мещанина новгородского, на дворовое место в Новгор[оди] 1782 году ноября 28»)

В публикации представлены документы I. Новицкого и других старшин.

Ключевые слова: универсал, лист, гетман, монастырь

In publications presented documents of I. Novicky and pette officers.

Keywords: universal, sheet, hetman, monastery.

